

גמרא סדורה מסכת זבחים

פרק ה' - "איזהו מקומן"

לימוד פרק זה לע"נ

עוז פרגוין בן אביבה

בן ל"ב במותו,

נפטר מהתחשמלות

י"ח סיון תשע"ח

מוכשר אומנותי חייכן חבר טוב לכולם

אבידה גדולה למשפחה ולכל החברים

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ד. הר חברון 9040700

כל הזכויות על הטקסט שמורות למכון ממרא.
כל הזכויות על הניקוד, הפיסוק והחלוקה לסוגיות ופסקאות
שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודי ה'" ולדניאל ברק ווינט.

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

ח"י סיון תשע"ח

מסכת זבחים פרק ה' - "איזהו מקומן"

רש"י

1. מז, א-ב

משנה

איזהו מקומן של זבחים?

קדשי קדשים - שחיטתן בצפון.

פר ושעיר של יום הכיפורים: שחיטתן - בצפון,

וקיבול דמן - בכלי שרת בצפון,

ודמן - טעון הזיה: על בין הבדים,

ועל הפרוכת,

ועל מזבח הזהב.

מתנה אחת מהן - מעבבת.

שיירי הדם - היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון

ואם לא נתן - לא עבב.

פרים הנשרפים,

ושעירים הנשרפים: (ויקרא ד, א-ב), (ויקרא יג, כא), (במדבר טו, כב):

שחיטתן - בצפון,

וקיבול דמן - בכלי שרת בצפון,

ודמן - טעון הזיה: על הפרוכת,

ועל מזבח הזהב,

מתנה אחת מהן מעבבת.

שיירי הדם - היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון,

ואם לא נתן - לא עבב.

אלו ואלו - נשרפין אבית הדשן.

מזב

גמרא

וניתני נמי: "וקיבול דמן - בכלי שרת בצפון!"

כיון דאיכא אשם מצורע, דקיבול דמו ביד הוא, שייירה.

ולא?!

והא קתני לה לקמן:

"אשם נזיר ואשם מצורע שחיטתן בצפון, וקבול דמן בכלי שרת בצפון" (זבחים נד:)

מעיקרא, סבר: קיבול דמו - ביד הוא, שייירה,

וכיון דלא סגי ליה אלא בכלי, הדר תנייה.

דתניא:

"ולקח"³¹⁹ (ויקרא יד, יד) - יבול בכלי?

תלמוד לומר: "ונתן" (ויקרא יד, יד) - מה נתינה בעצמו של בהו,

אף לקיחה, בעצמו של בהו.

יכול אף למזבח בו?

תלמוד לומר: "מי חטאת האשם הוא"³²⁰ (ויקרא יד, ג),

מה חטאת טעונה בלי, אף אשם טעון בלי.

נמצאת אתה אומר: אשם מצורע שני כהנים מקבלין את דמו,

אחד - ביד,

ואחד - בכלי,

זה שקיבלו בכלי - בא לו אצל מזבח,

וזה שקיבלו ביד - בא לו אצל מצורע."

מתני'
קדשי קדשים. כולן בכלל חטאות ואשמות ועולה ושלמי ציבור ומיהו משום דחלוקין במתן דמים או בהקטרותן הדר תני להו כל חד וחד באפי נפשיה לפרש הלכותיהן: **שחיטתן בצפון**. ובגמי מפרש מ"ט לא תנא וקבול דמן ומ"ש דתנן חטאות הפנימיות ברישא:
פר ושעיר של יום הכפורים כו'. בגמי יליף טעמא מנא לן דשחיטתן וקיבול דמן בכלי שרת בצפון:
בכלי שרת. דכתיב בעולה בסיני וישם באגנות (שמות כד) וממנה למדו כל הזבחים בהיקש ליטעון כלי:
הזיה על בין הבדים. עומד בין שני בדי ארון ומזה א' למעלה וז' למטה כנגד עובייה של כפרת ולא היו נוגעים בה:
ועל הפרכת. כדכתיב וכן יעשה לאהל מועד (ויקרא טז):
ועל מזבח הזהב. כדכתיב ויצא אל המזבח וגוי באחרי מות:
מתנה אחת מהן מעבבת. כדאמר' בפ' בית שמאי (לעיל דף לו:):
שיירי הדם היה שופך על יסוד כו'. יליף בגמי:
ואם לא נתן. שירים הללו ליסוד לא עיכב הכפרה ובגמי יליף לה בברייתא יכול יעבבנו כו':
פרים הנשרפים. פר העלם ופר כהן משיח שאין נאכלין לכהנים אלא נשרפין חוץ לירושלים כדכתיב בהו אל שפך הדשן ישרף (ויקרא ד) וילפינן בסדר יומא (דף סח). שהוא חוץ לירושלים:
ושעירים הנשרפים. שעירי עבודת כוכבים שהוקשו לפר העלם לכל דבריהם בפרק בית שמאי (שם):
הזיה על הפרוכת. כתיב בהו אבל בין הבדים לא כתיב בהו כדכתיב בפר יום הכפורים והזה באצבעו על פני הכפרת וגוי (ויקרא טז):
מתנה אחת מהן מעבבת. כדאמרן בפ' בית שמאי (לעיל לט). מועשה כאשר עשה:
אלו ואלו. של יום הכפורים ושאר הנשרפין:
נשרפין אבית הדשן. למקום שמוציאין שם את הדשן של מזבח החיצון דכתיב ביה והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה (ויקרא ו) ובפרים הנשרפים כתיב אל שפך הדשן (שם ז) ושל יום הכפורים הקישו לפר העלם כדאמרין בפרק ב"ש (לעיל לט). לפר זה פר יום הכפורים:

³¹⁹ ולקח מהו מדם האשם ונתן מהו על תנוף או המטהר הימנית ועל בהו ידו הימנית ועל בהו ידו הימנית
³²⁰ ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העלה במקום הקדש מי כחטאת האשם הוא למהו קדש קדשים הוא

2. מח, א

רפ"י

בעולה כתיב. גבי עולת צאן בויקרא ושחט אותו על ירך המזבח צפונה:
מדרשא. מהיקשא דכתיב במקום אשר תשחט העולה (ויקרא ד):
עליון. פרשת בן בקר למעלה מפרשת בן צאן:
הניחא למאן דאמר למדין. עליון מתחתון על ידי וי"ו המוסיף:
ואם נפש. גבי אשם תלוי כתיב בויקרא ואם נפש כי תחטא וגוי ולמעלה הימנה פרשת מעילה ודאית שידע לאחר זמן שנהנה מן ההקדש בשוגג וחיביבין עליה אשם ודאי:
על ספק מעילות. הקדש וחולין לפניו ונהנה מאחד מהם כסבור שניהם חולין ועכשיו אינו יודע מאיזה מהן נהנה מביא אשם תלוי להגן מן היסורין עד שיוודע לו שודאי מעל ומביא אשם ודאי וגם הוא איל בכסף שקלים:
למדין. עליון מתחתון פרשת הקדש מפרשת אשם תלוי שתחתיה למימרא דהנהנה מן ההקדש נמי מיתתי אשם תלוי על ספיקו:
נאמר מצות. באשם תלוי ועשתה אחת מכל מצות (ויקרא ה) וכן בחטאת:
מה חטאת. באה על שגגת זדון כרת כדילפינן בהוריות (דף ח). אף אשם תלוי על ספק דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת:
ורבי עקיבא. גמר לה להך גזירה שוה הכי מה חטאת קרבן קבוע לעני כעשיר אף אשם תלוי אינו בא אלא על ספק חטאת קבוע:
לאפוקי. ספק נכנס טמא למקדש ספק לא נכנס הואיל וודאי בעולה ויורד אין מביא על ספיקו אשם תלוי:
אין גז"ש למחצה. וכי היכי דגמרינן לה לגבי הא מילתא גמור מיניה נמי דאינו בא אלא על ספק כרת:

מח, א "פר ושעיר של יום הכיפורים שחיתן - בצפון".

מכדי צפון בעולה כתיב, ניתני עולה ברישא!

חטאת, אידי דאתי מדרשא, חביבא ליה.

וניתני חטאות החיצונות ברישא³²¹!

אידי דנכנס דמן לפני ולפנים חביבא ליה.

ו' צפונה בעולה - היכא כתיבא?

"ושחט אתו על ירך המזבח צפנה"³²² (ויקרא א, יא).

אשפחן בן צאן, בן בקר מנא לן?

אמר קרא: "ואם מן הצאן"³²³ (ויקרא א, י), וי"ו מוסיף על עגן ראשון, וילמד עליון מתחתון.

הניחא למאן דאמר: למדין³²⁴, אלא למאן דאמר: אין למדין - מאי איכא למימר?

דתנא:

"ואם נפש"³²⁵ (ויקרא ה, יז) - לחייב על ספק מעילות אשם תלוי,

דברי רבי עקיבא,

וחכמים פטרין".

מאי לאו בהא קא מיפלגי:

מר סבר: למדין,

ומר סבר: אין למדין.

אמר רב פפא:

דכולי עלמא: למדין,

והיינו טעמא דרבנן: נאמר כאן "מצות" (ויקרא ה, יז) ונאמר בחטאת חלב "מצות"³²⁶ (ויקרא ד, כז),

מה להלן: דבר שחייבין על זדונו כרת, ועל שגגתו חטאת,

אף כאן שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת.

ורבי עקיבא?

מה להלן בקבועה, אף כאן בקבועה,

לאפוקי חטאת דטומאת מקדש וקדשיו, דעולה ויורד הוא.

ורבנן?

אין גזירה שוה למחצה.

ורבי עקיבא נמי, אין גזירה שוה למחצה!

אין הכי נמי,

³²¹ גירסת שיטה מקובצת

³²² ושחט אתו על ירך המזבח צפנה לפני ה' וירקו בני אהרן הנהנים את דמו על המזבח סביב

³²³ ואם מן הצאן קרבנו מן הפשבים או מן העזים לעלה זכר תמים וקריבנו

³²⁴ גירסת וילנא וגם בהמשך: מלמד

³²⁵ ואם נפש מי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו

³²⁶ ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשתה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם

רפ"י

ואמרי לך רבנן. היקש להכי אתא תחתון הוא דגמר מעליון לקנות אשם בשתי סלעים דגבי אשם מעילות כתיב בערך כסף שקלים וגמר אשם תלוי מיניה שלא תאמר לא יהא ספיקו של כרת חמור מוודאו:

דנפא. שתות כלומר מעה כסף שהוא שתות של דינר ולא דווקא נקט אלא דמים קלים בעלמא שלא ניתן לה קצבה:

תינח מאן דאית ליה תורת. בשמעתא קמייתא דמנחות (דף ג:):

בערך בערך. באשם תלוי ובאשם גזילות כתיב בערך לאשם וגמרינן מערך דאשם מעילות דכתיב ביה בערך כסף שקלים:

גמר באיל באיל. כתיב ביה באיל האשם ובחד מהנך נמי כתיב באיל האשם ואשם נזיר ואשם מצורע נמי לא מרבינן משום דכתיב כבש בן שנה ומדאיל שהוא בן שתי שנים בא בשתי סלעים כבש בן שנה בא בסלע כולה שמעתין בכריתות (דף כב:):

והכא בהא קמיפלגי: רבי עקיבא סבר: **"ואם נפש"** (ויקרא ה, יז) כתיב, ו"ו מוסיף על ענין ראשון.

ורבנן נמי, הכתיב: **"ואם נפש"**!

לימא בהא קמיפלגי: דמר סבר: היקש עדיף, ומר סבר: גזירה שוה עדיף.

לא, דכולי עלמא דהיקש עדיף, ואמרי לך רבנן: תחתון הוא דגמר מעליון, לאשם בכסף שקלים. שלא תאמר: לא יהא ספיקו, חמור מוודאו, מה ודאו חטאת בת דנקא, אף ספיקו אשם בר דנקא.

ורבי עקיבא הא סברא מנא ליה?

נפקא ליה מ'**"זאת תורת האשם"**³²⁷ (ויקרא ז, א), תורה אחת לכל האשמות.

תינח מאן דאית ליה **"תורת"**, מאן דלית ליה **"תורת"** מהיכא גמר?

גמר **"בערך"**³²⁸ (ויקרא ה, טו) **"בערך"**³²⁹ (ויקרא ה, יח; ה, כה).

תינח היכא דכתיב: **"בערך"**, אשם שפחה חרופה דלא כתיב ביה: **"בערך"**, מאי איכא למימר?

גמר **"באיל"**³³⁰ (ויקרא ה, טז) **"באיל"**³³¹ (ויקרא יט, יב).

³²⁷ וזאת תורת האשם קדש קדשים הוא

³²⁸ נפש מי תמעל מעל והטאה בשגגה מקדשי ה' והביא את אשמו לה' איל תמים מן הצאן בערך כסף שקלים בשקל הקדש לאשם

³²⁹ יח והביא איל תמים מן הצאן בערך לאשם אל הנהן וכפר עליו הנהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלה לו.

³³⁰ זה וזאת אשמו וביא לה' איל תמים מן הצאן בערך לאשם אל הנהן

³³¹ וזאת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת המישתו יוסף עליו ונתן אותו לנהן והנהן וכפר עליו באיל האשם ונסלה לו

³³¹ ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך אני ה'

3. מח, א-ב

כ"י

את החטאת. יתירא הוא דהא בחטאת קאי והוה ליה למכתב ושחט אותה למה לי את החטאת בנין אב לכל ששמו חטאת שטעון צפון דלא תימא דווקא שעירת יחיד דכתיב גביה: **ולקח הכהן.** בתר ושחט כתיב בחטאת יחיד ומשמע במקום העולה נמי ילקח והך לקיחה קבלה דגמר בגי'ש בת"כ נאמר כאן לקיחה ונאמר להלן לקיחה ויקח משה חצי הדם וישם באגנות (שמות כד):

מקבל עצמו. שצריך לעמוד בצפון ולא יעמוד בדרום ויושיט ידו בצפון סמוך לו אצל אמצע עזרה שהדרום והצפון נחלקו שם וקיבל מנלן דהא אמר לקמן אם עמד בדרום וקיבל בצפון פסול:

ולקח לו יקח. סרסיהו למפרע ודרשהו את עצמו יקח למקום הדם:

קרא אחרינא כתיב. דדריש ליה תנא לעיכובא כדתניא ושחט אותו וגוי בשעיר נשיא כתיב:

אף זה בצפון. האי קרא מגמר עליה: **וכי מכאן.** צריך ללמד לזה בפני עצמו והלא כל החטאות בכלל תורת החטאת במקום אשר תשחט העולה וגוי:

לקבוע. לשנות עליו לעכב קיבועו בכך: **או אינו.** בא לעכב אלא לכתוב בו אותו דהוי מיעוטא וללמד זה בצפון ואין שעיר אחר בצפון כגון שעירי יוה"כ ושעירי עבודת כוכבים ושל מוספי המועדות ומה אני מקיים תשחט החטאת בשאר בהמות חוץ משעירים דאותו כתיב למעוטינהו:

תלמוד לומר. בשעיר יחיד (ויקרא ד) ושחט את החטאת דהוה ליה למכתב ושחט אותה בנין אב הוא לכל חטאות ועיכובא מיהא לא נפקא לן מיניה דאיכא למימר למצוה איצטרך ולהביא שעירי חטאות דלא למעוטינהו מאותו דשעיר נשיא ולקמן פריך ואלא אותו למה לי:

שאר חטאות נמי למצוה. אשכחן מתשחט החטאת:

דכתיב בכשבה וכתוב בשעירה. בכולם כתיב במקום אשר ישחט העולה וסגי ליה בשעירה ותילף מיניה כשבה למצוה וכי הדר כתיב בשעירה תנהו לענין לפנימיות ולשעירי הרגלים לעיכובא:

ואין שעיר נחשון. שעירי חנוכת הנשיאים שלא באו על חטא:

לכדתניא. דאיתרבי לסמיכה וס"ד לרבויי נמי לשחיטה בצפון להכי כתיב אותו למעוטי:

על ראש השעיר. בשעיר נשיא כתיב והוה ליה למכתב על ראשו:

לרבות שעירי עבודת כוכבים לסמיכה. משום דמעטינהו ר' יהודה לסמיכה במס' מנחות (דף צב.) מהאי דשעיר המשתלח דכתיב וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי (ויקרא טו) החי טעון סמיכה ואין שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה ור"ש דרש החי טעון סמיכה באהרן ואין שעיר עבודת כוכבים טעון סמיכה באהרן אלא בזקני העדה ומרבי ליה מהכא:

חטאת - מנא לן דבְעֵיא צִפּוֹן?

דְּכֵתִיב: **"וְשַׁחַט אֶת הַחֲטָאת בְּמִקְוֶה הָעוֹלָה"**³³² (ויקרא ד, כט).

אֲשַׁכַּחַן שְׁחִיטָה, קִבְּלָהּ מִנָּא לָן?

דְּכֵתִיב: **"וְלִקַּח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֲטָאת"** (ויקרא ד, לד).

מְקַבֵּל עֲצָמוֹ מִנָּא לָן?

אָמַר קָרָא: **"וְלִקַּח"** - לוֹ יִקַּח.

אֲשַׁכַּחַן לְמִצְוָה, לְעַכֵּב מִנִּין?

קָרָא אַחֲרֵינָא כְּתִיב: **"וְשַׁחַט אוֹתוֹ בְּמִקְוֶה אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הָעוֹלָה"**³³³ (ויקרא ד, כד).

וְתִנָּיֵא:

"הֵיכָן עוֹלָה נִשְׁחָטָה?

בְּצִפּוֹן,

אִף זֶה בְּצִפּוֹן.

וְכִי מִכָּאן אֵתָּה לְמַד?

מח, ב

וְהֵלֵא בְּכַד נֵאמַר: "בְּמִקְוֶה אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעוֹלָה תִּשְׁחַט הַחֲטָאת"³³⁴ (ויקרא ו, יח)!

הָא לְמָהּ יֵצֵא?

לְקַבּוֹעַ לוֹ מְקוֹם,

שְׂאֵם לֹא שִׁחָטָה בְּצִפּוֹן - פְּסוּל.

אֵתָּה אוֹמַר לְכָךְ יֵצֵא, אוֹ אֵינוֹ אֵלָּא שְׂזָה טַעוֹן צִפּוֹן וְאֵין אַחַר טַעוֹן צִפּוֹן?

תְּלַמּוּד לּוֹמַר: "וְשַׁחַט אֶת הַחֲטָאת בְּמִקְוֶה הָעוֹלָה" (ויקרא ד, כט) -

זֶה בְּנֵה אֵב לְכָל חֲטָאוֹת שְׂיָהוּ טַעוֹנוֹת צִפּוֹן."

אֲשַׁכַּחַן שְׁעִיר נְשִׂיא בִּין לְמִצְוָה בִּין לְעַכֵּב,

שְׂאָר חֲטָאוֹת נְמִי אֲשַׁכַּחַן לְמִצְוָה,

לְעַכֵּב מִנָּא לָן?

דְּכֵתִיב: **בְּכִשְׁבָּה**³³⁵ (ויקרא ד, לב-לג) וְכֵתִיב **בְּשְׁעִירָה**³³⁶ (ויקרא ד, כח-כט).

אֵלָּא **"אֹתוֹ"**³³⁷ (ויקרא ד, כד) לְמָהּ לִי?

מִיבְעֵי לִיה לְכַדְתִּנָּיֵא:

"אֹתוֹ" (ויקרא ד, כד) - **בְּצִפּוֹן, וְאֵין שְׁעִיר נְחֹשׁוֹן בְּצִפּוֹן."**

וְתִנָּיֵא:

"וְסִמְךָ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַשְּׁעִיר" (ויקרא ד, כד) - **לְרִבּוֹת שְׁעִיר נְחֹשׁוֹן לְסַמִּיכָה,**

דְּבַרִּי רַבִּי יְהוּדָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמַר:

לְרִבּוֹת שְׁעִירֵי עֲבוּדָה וְרָה לְסַמִּיכָה."

סְלִקָּא דְעֵתָךְ אֲמִינָא: הוֹאִיל וְאִיתְרַבּוּ לְסַמִּיכָה אִיתְרַבּוּ נְמִי לְצִפּוֹן,

קָא מִשְׁמַע לָן.

³³² וְסִמְךָ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחֲטָאת וְשַׁחַט אֶת הַחֲטָאת בְּמִקְוֶה הָעוֹלָה

³³³ וְסִמְךָ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַשְּׁעִיר וְשַׁחַט אוֹתוֹ בְּמִקְוֶה אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הָעוֹלָה לְפָנֵי ה' חֲטָאת הוּא

³³⁴ דְּבַר אֵל אַהֲרֹן וְאֵל בְּנֵי לְאֹמֶר זֹאת תּוֹרַת הַחֲטָאת בְּמִקְוֶה אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעוֹלָה תִּשְׁחַט הַחֲטָאת לְפָנֵי ה' קִדָּשׁ קִדָּשִׁים הוּא

³³⁵ **לֵב וְאֵם מִבֶּשֶׂת וְיָבִיא קִרְבָּנוֹ לְחֲטָאת נִקְבָה תְּמִימָה וְיָבִיאנָה. לֵב וְסִמְךָ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחֲטָאת וְשַׁחַט אֶתָּה לְחֲטָאת בְּמִקְוֶה אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הָעוֹלָה**

³³⁶ **כַּח אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְהִבִּיא קִרְבָּנוֹ שְׁעִירַת עִזִּים תְּמִימָה נִקְבָה עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא.**

כֵּס וְסִמְךָ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחֲטָאת וְשַׁחַט אֶת הַחֲטָאת בְּמִקְוֶה הָעוֹלָה.

³³⁷ וְסִמְךָ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַשְּׁעִיר וְשַׁחַט אוֹתוֹ בְּמִקְוֶה אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הָעוֹלָה לְפָנֵי ה' חֲטָאת הוּא

מתקוף לה רבינא:

הניחא לרבי יהודה, לרבי שמעון, מאי איכא למימר?

אמר ליה מר זוטרא בריה דרב טבי לרבינא:

ולרבי יהודה, מי נחא?

למאי דאיתרבי איתרבי, ומאי דלא איתרבי לא איתרבי!

וכי תימא: אי לא מעטיה קרא, הוה אמינא תיתי מבנין אב,

אם כן, סמיכה גופה תיתי מבנין אב!

אלא מדורות לא גמרינן.

הכי נמי, מדורות לא גמרינן!

ואלא³³⁸: "אותו" למה לי?

לכדתניא:

"אותו" - בצפון ואין שוחט בצפון."

שוחט מדרבי אחיא נפקא!

דתניא:

"דבי אחיא אומר:

"ושחט אתו על נר המזבח צמנה"³³⁹ (ויקרא א, יא) מה תלמוד לומר?

לפי שמצינו עומד בצפון ומקבל בצפון,

ואם עמד בדרום וקבל בצפון - פסול,

יכול אף זה בן?

תלמוד לומר: "אותו" (ויקרא א, יא),

"אותו" - בצפון,

ואין השוחט בצפון!"

אלא,

"אותו" - בצפון,

ואין בן עוף בצפון.

דתניא:

"יכול יהא בן עוף טעון צפון?

ודין הוא: ומה בן צאן שלא קבע לו כהן קבע לו צפון,

בן עוף שקבע לו כהן אינו דין שיקבע לו צפון?

תלמוד לומר: "אותו" (ויקרא א, יא)."

מה לכן צאן שכן קבע לו כלי!

אלא: אותו - בצפון,

ואין פסח בצפון.

דתניא:

"דבי אליעזר בן יעקב אומר:

יכול יהא פסח טעון צפון?

ודין הוא: ומה עולה שכן לא קבע לו זמן לשחיטתו קבע לו צפון,

פסח שקבע לו זמן לשחיטתו אינו דין שיקבע לו צפון?

תלמוד לומר: "אותו"."

רש"י

הניחא לרבי יהודה. דמרבי ליה
לסמיכה איצטריך למעוטי צפון:
למאי דלא איתרבי לא איתרבי.
דהא רבויא גבי סמיכה כתיב
וצפון מהיכא תיתי: הכי גרסינן
להך סוגיא במנחות (דף נה:) וכי
תימא אי לא מעטיה קרא הוה
אמינא תיתי בבנין אב איכ
סמיכה גופה לשתוק קרא מיניה
ותיתי מבנין אב:

בבנין אב. מושחט את החטאת:

סמיכה גופה נמי תיתי מבנין
אב. דכתיב וסמד על ראש
החטאת ומצי למכתב על ראשו
אלא בנין אב הוא לכל ששמו
חטאת שיטעון סמיכה:

אלא כו'. מסקנא דקושיא היא
סמיכה מאי טעמא איצטריך
לרבויי משום דאי לא רבוייא לא
הוה גמרינן קדשי שעה בבנין אב
מקדשי דורות הכי נמי משחיטת
צפון למה לי אותו למעוטי כל
כמה דלא לימא קרא לא גמרי
בבנין אב:

ולא שוחט בצפון. אין צריך
שיעמוד בצפון שאם רצה עומד
בדרום אצל צפון ויושיט ידו
בצפון וישחוט:

לפי שמצינו שהמקבל כו'.

מלקח ולקח כדלעיל: הייג אלא
אותו בצפון ואין בן עוף בצפון
דתניא יכול יהא בן עוף טעון
צפון ודין הוא כו' תייל אותו מה
לבן צאן כו':

ואין בן עוף. מליקת תורין ובני
יונה:שלא קבע לו כהן. דשחיטה בזר
כשרה:בן עוף קבע לו כהן. [דכתיב]
והקריבו הכהן אל המזבח ומלק
את ראשו וגוי' (ויקרא א):

שכן קבע לו כלי. סכין לשחיטה
מויקח את המאכלת (לקמן דף
צז:) והתם עולה הואי וכן מזרק
לקבל תאמר בבן עוף שנמלק
בצפורן:

ולא פסח בצפון. דלא תתייה
בקל וחומר הואיל וקבע זמן
לשחיטתו בין הערבים יקבע לו
מקום נמי לצפון: מדרבי אליעזר
בן יעקב נפקא לא גרס אלא הכי
גרסינן ולא פסח בצפון דתניא
רבי אליעזר בן יעקב אומר כו'
וכן מצאתיה בספרים
הראשונים:

אינו דין שיקבע לו צפון תלמוד
לומר אותו. גרסינן:³³⁸ משפט זה הוגה על פי השיטה מקובצת וכך גם בכתבי יד³³⁹ "ושחט אתו על נר המזבח צמנה לפני ה' וזרקו בני אהרן ההקנים את דמו על המזבח סביב

מה לעולה שכן כליל!

מחטאת.

מה לחטאת שכן מכפרת על חייבי כריתות!

מאשם.

מה לאשם שכן קדשי קדשים!

מכולן נמי - שכן קדשי קדשים!

לעולם, כדאמרן מעיקרא: **"אותו" - בצפון, ואין שוחט בצפון.**

ודקשיא לך: מדרבי אחיא נפקא לן!

לאו למעוטי שוחט בצפון,

אקא: אין שוחט בצפון אבל מקבל בצפון.

³⁴⁰מקבל, מ"לקח" ³⁴¹(ויקרא ד, לד) "לו קח" נפקא!

"לקח" - "לו קח" לא משמע ליה.

אשפחן שחיטה בעולה למצה,

קבלה נמי למצה אשפחן,

שחיטה וקבלה לעכב מנלו?

אמר רב אדא בר אבהו, ואיתימא רבה בר שילא:

קל וחומר,

ומה חטאת הבאה מכח עולה מעכבת,

עולה שבאה חטאת מכחה אינו דין שמעכבת!?

מה לחטאת, שכן מכפרת על חייבי כריתות!

אמר רבינא,

הא קשיא ליה לרב אדא בר אבהו:

כלום מצינו טפל חמור מן העיקר!?

אמר ליה מר זוטרא פריה דרב מרי לרבינא:

ולא!?

מטא, והרי מעשר, דהוא נפדה, ואילו לקוח בכסף מעשר אינו נפדה!

דתנן:

"הלקוח בכסף מעשר שנטמא - יפדה,

דבי יהודה אומר: יקבר" (מעשר שני ג, ט).

"נטמא" - אין,

לא נטמא - לא!

התם לא אלימא קדושתיה למיתפס פדיוניה.

והרי תמורה, דאילו קדשים לא חיילי על בעל מום קבוע.

ואילו איהי חיילא!

תמורה - מכח קדשים קא אתיא,

וקדשים - מכח חולין קאתי.

רש"י

מחטאת. אי לאו דמעטיה הוה מייתנין ליה מחטאת שאינה כליל וטעונה צפון:

מכולהו נמי שכן קדשי קדשים.

כלומר ואי בעי לאתויי נמי מכולהו במה הצד איכא למיפרכיה להא פירכא שכן קדשי קדשים:

לאו למעוטי שוחט בצפון. אותו

דגבי שעיר לאו למעוטי שוחט בצפון קאמרי דודאי מאותו דרבי אחיא נפקא אלא לרבויה מדוקיא דמעוטיא דשוחט בצפון דמקבל בצפון דהכי דרשינן אותו בצפון ואין שוחט בצפון אבל מקבל בצפון:

קבלה נמי אשכחן. כדאמרן אבל

מקבל בצפון:

הא קשיא ליה. כלומר מהאי

טעם דייק קל וחומר דידיה:

טפל חמור מן העיקר. למד חמור מן המלמד כגון חטאת שבאה מכח עולה דעיקר צפון בעולה כתיב:

והרי מעשר שני דהוא נפדה.

אפי' בירושלים אם נטמא כדילפינן (בי"מ דף נג:) מלא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה שנאמר וישא משאות:

אינו נפדה. אליבא דר' יהודה

אלמא איכא טפל חמור מעיקר:

התם משום דלא אליס. ולא

חומרא הוא:

קדשים לא חיילי (עליה).

תחילת הקדש אינו חל על בעל מום קבוע ליקדש קדושת הגוף

אלא קדושת דמים בעלמא

ויוצאין לחולין גמורין בפדיון

ואפילו ליגזז וליעבד כדתניא

פרק הוציאו לו בסדר יומא (דף

נ:): חומר בתמורה שהתמורה

חלה על בעל מום קבוע ואין יוצא

לחולין ליגזז וליעבד מה שאין כן

בזבח דגבי תמורה כתיב טוב ברע

השווה בעל מום לתם לענין

תמורה על כולם נאמר והיה הוא

ותמורתו יהיה קדש אבל זבח

ראשון אם קדם הקדישו את

מומו קדוש קדושת הגוף ואינו

יוצא לחולין ליגזז וליעבד כדתנן

בבכורות (דף יד.) כל הקדשים

שקדם מומן להקדישן נפדה

ויליף לה מקראי:

קדשים מכח חולין קאתו. לא

חלה עליהם קדושה קודמת אבל

תמורה באה מכח קדושה

קודמת הלכך לאו טפל חמור מן

העיקר הוא דהא חומרא דעיקר

הוא:

³⁴⁰ תוקן על פי ההגחה של שיטה מקובצת

³⁴¹ ולקח מהו מדים החטאת באצבעו ונתן על קרנת מזבח העלה ואת כל דמה ישפך אל יסוד המזבח

רפ"י

שלמים הוא. ולא מותר פסח
מיקרי למיחשביה טפל:
ואיבעית אימא. עיכובא דעולה
מהכא:

הרי פסח - דהוא אינו טעון סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק,
ואילו מותר דידיה - טעון סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק!

פסח בשאר ימות השנה, שלמים הוא.

ואיבעית אימא:

אמר קרא: "העולה" (ויקרא ד, כד; ד, ל; ד, לד) - במקומה תהא.

4. מט, א-ב

רש"י

דכתיב במקום כו' העולה. חזר ושנה לימד מקום שקבעתו לעולה לעולם הוא מקומה: **ישחטו את האשם ואת דמו.** במקום שחיתתו תהא קבלת דמו: **דמו ואת דמו.** מדמצי למיכתב ישחטו את האשם ודמו יזרוק וכתיב ואת דמו את לרבות את המקבל: **ושחט את הכבש וגו'.** באשם מצורע כתיב שנה הכתוב עליו לעכב: **לכדתניא כו'.** דצריך להחזירו לכללו הלכך לענין שחיתת צפון נמי בעי להחזירו דאי לא הדר כתביה בגויה כי היכי דאהדריה למתן דמו הוה אמינא לא ניבעי צפון: **אי אתה יכול להחזירו לכללו.** שיהא עוד כשאר הכלל: **שיצא אשם מצורע.** מכלל זאת תורת האשם דהוה כתב בכולהו ואת דמו יזרוק על המזבח אף כאן לשחיתת צפון נמי להחזירו הוא דשנה עליה: **לכתוב.** שחיתת צפון באשם מצורע ולא נכתוב גבי זאת תורת האשם ונגמר כללו מיניה ומדכתביה הכא והכא לעיכובא הוא: **אבל כללו גמר מיניה.** מידי דלא חידש בו כגון שחיתת צפון אי הוה כתיבא ביה ולא הוה כתיבא בשאר אשמות גמרי ליה שאר אשמות מיניה דלא חידוש הוא אלא יצא מן הכלל הוא ולמד על דבר שלא נאמר בכלל והיכי יצא לידון בדבר החדש כגון מתן דמים שבזה למזבח ובזה שינה ואומר לבהונות: **כיון דאהדריה כו'.** וכתיב כי כחטאת האשם הוא כדין חטאת כך דין אשם: **אהדריה.** לכללו בין למתן דמים בין לשחיתת צפון ולא היה צריך לכתוב בו שחיתת צפון אלא לעיכובא: **דבעי כהונה.** שאינה כשירה בור אבל למידה דשחיטה דלאו עבודת כהן היא לא אהדריה דהא בחזרתו כתיב כחטאת האשם הוא לכהן לענין עבודות שבכהן: **א"כ נימא קרא כי כחטאת הוא.** לכהן: **כשאר אשמות יהיה.** הלכך לענין צפון נמי אהדריה וכי כתיב ביה שחיטה בצפון דקרא לעיכובא אתא ושאר אשמות נמי מיניה ילפינן לעיכובא:

אשם - מנלו דבעי צפון?

דכתיב: **"במקום אשר ישחטו את העלה ישחטו את האשם"**³⁴² (ויקרא ז, ב; א, יא).

אשפחון שחיטה, קבלה - מנא לן?

"ואת דמו יזרוק" (ויקרא א, יא) - קבול דמו נמי בצפון.

מקבל עצמו מנא לן?

"דמו" - **"ואת דמו"**.

אשפחון מצוה, לעכב - מנא לן?

קרא אחרניא כתיב: **"ושחט את הכבש"**³⁴³ (ויקרא יד, ג).

והאי להכי הוא דאתא!?

האי מיבעי ליה לכדתניא:

"דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש,

אי אתה רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירו הפתוב לכללו בפירושו, כיצד?

"ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה,

במקום הקדש, מי כחטאת האשם הוא" (ויקרא יד, ג),

שאין תלמוד לומר: "כחטאת האשם",

מה תלמוד לומר: "כחטאת האשם"?

לפי שיצא אשם מצורע לידון בדבר החדש: בבוהו יד,

ובוהו רגל,

ואין ימנית,

יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח?

תלמוד לומר: "כחטאת האשם הוא",

מה חטאת טעונה מתן דמים ואימורין לגבי מזבח,

אף אשם מצורע, טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח!'

אם כן, נכתוב בהאי, ולא נכתוב בהאי.

הניחא אי סבירא לן: **"יצא לידון בדבר החדש",**

איהו הוא דלא גמר מקללו,

אבל כללו גמר מיניה³⁴⁴ שפיר.

מט, ב

אלא אי סבירא לן דלא הוא גמר מקללו ולא כללו גמר מיניה, האי לגופיה איצטרדי!

כיון דאהדריה, אהדריה.

אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא:

אימא: כי אהדריה קרא לגבי מתן דמים ואימורין, דבעי כהונה (ויקרא יד, ג),

אבל שחיטה, דלא בעיא כהונה לא מיבעי צפון!

אם כן, נימא קרא: **"מי כחטאת הוא"**, מאי **"כחטאת האשם"?**

כשאר אשמות יהיה.

³⁴² במקום אשר ישחטו את העלה ישחטו את האשם ואת דמו יזרוק על המזבח סביב

ושחט אתו על ירך המזבח צפנה לפני ה' וזרוק בני אהרן המהנים את דמו על המזבח סביב

³⁴³ ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העלה במקום הקדש מי כחטאת האשם הוא למהן קדש קדשים הוא

³⁴⁴ גירסת מהדורת וילנא: (לצפון) ושחיטה מקובצת לא גורס

5. מט, ב

רפ"י

למה לי לאקשוויי בשחיתו לחטאת ולעולה. דכתיב במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה:

מהיכן למדו. לשחיתו צפון: אי אקשיה לעולה ולא אקשיה לחטאת הוה אמינא. בעלמא דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש:

וכי תימא. אם איתא דחוזר ומלמד בהיקש נקשיה לחטאת ולא לעולה משנין לך ניחא ליה לאקשוויי לעיקר כו':

למימרא. מדאיצטריך למיהדר ואקושי לעולה ש"מ דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בהיקש ומהכא נפקא לן בכל דוכתא:

כאשר יורם. באימורי פר כהן משיח כתיב:

משום דבעי אגמורי יותרת הכבד ושתי כליות כו'. שהיה צריך ללמד מפר העלם תורת אימוריהן לשעירי עבודת כוכבים דאיתקוש אהדדי לענין הקטרת אימורין כדאמרין בפרק ב"ש (לעיל מא.) אשה לה' וחטאתם על שגגתם ופר העלם דבר בגופיה לא כתיב יותרת וכליות ומפר כהן משיח גמר בהיקש כדאמרן בפרק בית שמאי (שם לט:) ועשה לפר כאשר עשה לפר זה פר כהן משיח אקשינהו להדדי:

להכי איצטריך כאשר יורם. בפר כהן משיח ואם אינו ענין לו תנהו לענין פר העלם דניהוי כמאן דכתיבי בפר העלם גופיה דלא ליהוי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש ואי קשיא הא נפקא לן הך דרשא מועשה לפר זה פר העלם דבר כדאמרן בפרק ב"ש (לעיל מא.) ה"מ לתנא דבי ר' ישמעאל דאמר לפר זה פר העלם אבל לתנא דבי רב דאמר ועשה לפר זה פר יום הכיפורים איצטריך כאשר יורם להך דרשה:

ונכתביה בגופיה. דפר העלם בהדיא ולא ליקשיה לפר כהן משיח הואיל וסוף סוף טרח וכתב כאשר יורם יתירא להכי:

הוה אמינא דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש. בעלמא דלא הוה ילפינן מהכא מידי:

דבר הלמד בהיקש כו'. משום דבעי למיבעי בעיא עלה הדר נקיש לה:

["ישחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה, במקום הקדש, כי החטאת האשם הוא לכהן קדש קדשים הוא"] (ויקרא יד, יג).

למה לי לאקשוויי לחטאת?

למה לי לאקשוויי לעולה?

אמר רבינא:

איצטריך, אי אקשיה לחטאת ולא אקשיה לעולה,

הוה אמינא: חטאת מהיכן למדה?

מעולה,

דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש.

אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא:

וניקשיה לעולה ולא ניקשיה לחטאת!

הוה אמינא: דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש.

וכי תימא: ניקשי אקושי לחטאת - ניחא ליה דמקיש ליה לעיקר ולא נקיש ליה לטפל, להכי אקשיה לחטאת ואקשיה לעולה, למימר: דבר הלמד בהיקש שאינו חוזר ומלמד בהיקש.

רבא אמר:

מהכא, דכתיב: "פֶּאֶשֶׁר יוֹרֵם מִשׁוֹר זָבַח הַשְּׁלָמִים"³⁴⁵ (ויקרא ד, י).

למאי הלכתא?

אי ליותרת הכבד ושתי הכליות - בגופיה כתיב!

³⁴⁶משום דבעי אגמורי:

יותרת הכבד ושתי הכליות מפר העלם דבר של צבור לשעירי עבודה זרה,

בגופיה לא כתיב,

ומפר כהן משיח הוא דגמר,

להכי איצטריך "פֶּאֶשֶׁר יוֹרֵם" (ויקרא ד, י), דניהוי כמאן דכתב בגופיה,

ולא ניהוי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש.

אמר ליה רב פפא לרבינא:

וליקתביה בגופיה ולא נקיש!

אי כתב בגופיה ולא אקיש,

הוה אמינא: דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש.

וכי תימא: נקשי אקושי - ניחא ליה דכתביה בגופיה מדאקיש ליה אקושי,

להכי כתביה ואקשיה, למימרא: "דבר הלמד בהיקש - אין חוזר ומלמד בהיקש".

³⁴⁵ פֶּאֶשֶׁר יוֹרֵם מִשׁוֹר זָבַח הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִיִּים הֵבִיחַ עַל מִזְבַּח הָעֹלָה

³⁴⁶ במהדורת וילנא: (אמר רב פפא) ושיטה מקובצת לא גורס

6. מט, ב - נא, א

רש"י

אי מדרבא. מכאשר יורם: אי מדרבנא. מאשם מצורע דאיצטריך לאקושי לחטאת ולעולה: לפריחה. אם פרוחה הצרעת בכל הבגד: מה להלן פרוח בכולה טהור. כדכתיב אם פרוח תפרח וגו' (ויקרא יג): והתם. גבי קרחת וגבחת דאדם מנלן דטהורה פריחה דאילו פריחה כי כתיבא בנגע עור בשר כתיב ואילו קרחת וגבחת כתיבי גבי נתקין דמקום שער דראש וזקן שאין סימניהן שוין לנגעי עור בשר שזה בשער לבן וזה בשער צהוב: ואיתקש ראשו. נתקין הראש: אף כאן כו'. אלמא נתקין בהיקשא ילפינן להו וחוזרין ומלמדין על הבגדים בגי'ש: א"ר יוחנן. מהכא לא תיתי ראייה דלאו קדשים הוא דאף היקש מלמד בהיקש חוץ מקדשים ותדע לך שהמדה הזאת שהבאתה אינה למידה בקדשים: דא"כ הוא. דדבר הלמד בהיקש חוזר ולמד בגי'ש: לא יאמר צפון באשם ותייתי בגי'ש. דנאמר קדשי קדשים בחטאת ונאמר קדשי קדשים באשם: קדשי קדשים יתירי כתיבי. בהו והוה ליה גזירה שוה מופנה משני צדדין ואין משיבין עליה גבי חטאת כתיב תשחט החטאת קדש קדשים הוא ובאשם כתיב זאת תורת האשם קדש קדשים הוא ובתרוייהו כתיב בויקח קרח לכל חטאתם ולכל אשם אשר ישיבו לי קדש קדשים לך: מדתני דבי רבי ישמעאל. בפרק ב"ש (לעיל דף מא). ומה במקום שלא הושוו קרבן לקרבן ואוקימנא התם דקסבר ר' ישמעאל דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בקל וחומר: בבנין אב. מה מצינו וכולן שאילות הללו בקדשים נשאלו וארבעה שאילות בכל מדה ומדה כגון דבר הלמד בהיקש מהו שילמד בהיקש ובגזרה שוה ובקל וחומר ובבנין אב ודבר הלמד בגזרה שוה מהו שילמד בהיקש ובגי'ש וק"ו ובבנין אב ודבר הלמד בבנין אב מהו שילמד בכולן: וליטעמיך. אי משום הא כתיבי ליייתי מעולה דכתיב בה בהדיא: שכן מכפרת כו'. ואין לך לפרש שאילתייהו מכאן: מחזיא לא אתיא כו'. מילתא באפיה נפשה היא ולא למיפסט בעיין:

347 דבר הלמד בהיקש - אין חוזר ומלמד בהיקש. אי מדרבא, אי מדרבנא.

דבר הלמד בהיקש - מהו שילמד בגזירה שוה?

תא שמע:

"דבי נתן בן אבטולמוס אומר:

מנין לפריחה בבגדים שהיא טהורה?

נאמר 'קרחת' וגבחת' בבגדים³⁴⁸ (ויקרא יג, נה),

ונאמר 'קרחת' וגבחת' באדם³⁴⁹ (ויקרא יג, מב),

מה להלן פרוח בכולו טהור³⁵⁰ (ויקרא יג, יב) אף כאן פרוח בכולו טהור.

והתם מנא לן?

דכתיב: "מראשו ועד רגליו" (ויקרא יג, יב),

ואיתקש ראשו לרגלו,

מה להלן כולו הפך לבן פרוח בכולו טהור,

אף כאן כולו הפך לבן פרוח בכולו טהור.

אמר רבי יוחנן:

בכל התורה כולה, למידין למד מלמד,

חוץ מן הקדשים, שאין דנין למד מלמד,

דאם כן,

לא יאמר צפונה באשם, ותייתי בגזירה שוה ד'קדשי קדשים'³⁵¹ (ויקרא ו, יח; ז, א),

לאו למימרא: דדבר הלמד בהיקש - אין חוזר ומלמד בגזירה שוה.

ודלמא, משום דאיכא למיפרך: מה לחטאת שכן מכפרת על חייבי כריתות!

קדשי קדשים יתירי כתיבי.

דבר הלמד מהיקש חוזר ומלמד בקל וחומר,

מדתנא דבי רבי ישמעאל³⁵².

נא

דבר הלמד בהיקש - מהו שילמד בבנין אב?

אמר רבי ירמיה:

לא לכתוב צפונה באשם, ותייתי מבנין אב מחטאת.

למאי הלכתא כתיביה?

לאו למימרא: דבר הלמד בהיקש - אין חוזר ומלמד בבנין אב.

וליטעמיך, תיתי מבנין אב מעולה!

מאי טעמא לא אתי?

משום דאיכא למיפרך: מה לעולה שכן כליל.

חטאת נמי איכא למיפרך: מה לחטאת, שכן מכפרת על חייבי כריתות!

חדא מחדא - לא אתיא,

תייתי חדא מתרת.

³⁴⁷ מהדורת וילנא: (היק"ש וגזיר"ה שו"ה ק"ל וחומר, סימן)

³⁴⁸ וראה הכהן אתי הפגס את הנגע והנה לא הפך הנגע את עינו והנגע לא פשה טמא הוא באש תשך פנו פחתת הוא בקרחתו או בגבחתו

³⁴⁹ וכי יהיה בקרחת או בגבחת נגע לבן אדם צרעת פרוחה הוא בקרחתו או בגבחתו

³⁵⁰ ואם פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו לכל מדא עיני הכהן

³⁵¹ ה יח דבר אל אהרן ואל בניו לאמר זאת תורת החטאת במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת לפני ה' קדש קדשים הוא

³⁵² ז, א וזאת תורת האשם קדש קדשים הוא

³⁵² זבחים מ:

רפ"י

עולה לגבי חטאת ואשם. לא חשיבה כפרת עשה דידיה כפרה: **למדנו לתודה.** מכאן בהיקש משלמים שבאה מן המעשר אם פירש בשעת נדרו ע"מ להביאה ממעות מע"ש:

שם שם. בשלמים כתיב (דברים כז) וזבחת שלמים ואכלת שם ובמעשר כתיב (שם יד) ואכלת לפני ה' אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות:

חולין הוא. ואנן בקדשים קמיבעיא לן:

אמר אמרה. האמור למד קדש ומלמד קדש בתמיה וכי שניהן צריכין שיהו בקדשים הואיל ולמד קדש כגון שלמים שפיר מיפשט בעיין דבתר למד אזלינן ומר זוטרא סבר בתר מלמד אזלינן והיינו דאמרינן בעלמא (לעיל דף מה. ולקמן דף ס:):

הניחא למ"ד בתר למד אזלינן: **למדנו רבוכה.** חלות מבושלות במים תחילה שבתודה שבאה סולת ולא קמח:

חלות שבתודה מניין. ששלשה מניין מצה יש בה חלות ריקין רבוכה חלות שבה מניין שהן סולת:

ת"ל חלות חלות. נאמר בחלות חלות ונאמר ברבוכה חלות:

מצות מצות. נאמר ברקיקין מצות ונאמר בחלות מצות וילפינן ריקין מחלות וחלות למדו מרבוכה ושניהם בגז"ש:

וממאי. דריקין דתודה מצות מצות מחלות דתודה גמרי:

דלמא ממצות דכתיב גבי ריקין מנחת מאפה גמרי. והתם סלת בהדיא כתיב סלת חלות מצות בלולות בשמן וריקין מצות משוחים בשמן (ויקרא ב):

מלמד שמוציא את כל הפר שלם. דאי במנותח היאך הכל יוציא בהוצאה אחת הנתחים וקרבו ופרשו:

נאמר כאן ראשו וכרעיו. על ראשו ועל כרעיו (שם ד):

ונאמר להלן ראשו וכרעיו. בעולת בן צאן כתיב וערך הכהן את הראש וכתוב וקרבו וכרעיו ירחץ (שם א):

מה להלן ע"י ניתוח. היה מקטירן דניתוח כתיב ביה:

אף שריפה של זה ע"י ניתוח. ובפר כהן משיח קאי:

מהי תיתי?

לא נכתוב רחמנא עולה, ותיתי מחטאת ואשם - מה להנהך שכן מכפרין!

לא נכתוב רחמנא בחטאת ותיתי מהנהך - מה להנהך שכן זכרים!

לא נכתוב באשם ותיתי מהנהך - מה להנהך שכן ישנן בציבור כפיחיד!

דבר הלמד בגזירה שוה - מהו שילמד בהיקש?

אמר רב פפא:

"וואת תורת זבח השלמים... אם על תודה"³⁵³ (ויקרא ז, יא-יב) - למדנו לתודה שבא מן המעשר, מדיאשפחון שלמים דאתו ממעשר.

שלמים גופייהו - מנא לן?

דכתיב: **"שם"**³⁵⁴ (דברים כז, ז), **"שם"**³⁵⁵ (דברים יד, כג).

אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא:

מעשר דגן חולין בעלקמא הוא!

אמר ליה:

אמר אמרה, למד קדש ומלמד קדש?

דבר הלמד בגזירה שוה - מהו שילמד בגזירה שוה?

אמר רמי בר חמא,

תניא:

"סלת מרבכת" (ויקרא ז, יב) **למדנו לרבוכה שבאה סולת,**

חלות - מניין?

תלמוד לומר: "חלות... חלות" (ויקרא ז, יב).

דריקין - מניין?

תלמוד לומר: "מצות... מצות" (ויקרא ז, יב).

אמר ליה רבא³⁵⁶:

ממאי **"מצות... מצות"** מחלות גמר?

דלמא מ"מאפה תנור" גמר³⁵⁷ (ויקרא ב, ד)!

אלא אמר רבא:

תניא:

"וקרבו ופרשו, והוציא"³⁵⁸ (ויקרא ד, יא-יב) - **מלמד שמוציאו שלם.**

יכול ישרפנו שלם?

נאמר כאן: "ראשו וכרעיו" (ויקרא ד, יא) **ונאמר להלן: "ראשו... וכרעיו"**³⁵⁹ (ויקרא א, יב-יג) -

מה להלן על ידי ניתוח,

אף כאן על ידי ניתוח.

³⁵³ **יא וואת תורת זבח השלמים אשר יקרבו לה: יב אם על תודה יקרבינו וקרבי על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן וריקין מצות משחים בשמן וסלת מרבכת חלת בלולות בשמן**

³⁵⁴ **וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך**

³⁵⁵ **ואכלת לפני ה' אלהיך במקום אשר יבחר לשכון שמו שם מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכרת בקרב וצאנך למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים**

³⁵⁶ גירסת כתיב יד. במהדורת וילנא: רבינא

³⁵⁷ **וכי תקרב קרבן מנחה מאפה תנור סלת חלות מצות בלולות בשמן וריקין מצות משחים בשמן**

³⁵⁸ **יא ואת עור הפר ואת כל בשויו על ראשו ועל כרעיו וקרבו ופרשו. יב והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה אל מקום טהור אל שפך הדשן**

ושדף אתו על עצים באש על שפך הדשן ישדף

³⁵⁹ **יב ונתח אתו לנתחיו ואת ראשו ואת פדויו וערך הכהן אתם על העצים אשר על האש אשר על המזבח. יג והקרב והקרעים ירחץ במים והקרבי**

הכהן את הכל והקטיר המזבחה עלה הוא אשה יתח ניהח לה'

אי: מה להלן בהפשט,

אף כאן נמי בהפשט!

תלמוד לומר: "וקרבו ופרשו" (ויקרא ד, יא).

מאי תלמודא?

אמר רב פפא:

כשם שפרשו בקרבו,

כה בשרו בעורו.

ותניא:

"רבי אומר:

נאמר כאן: עור ובשר ופרשו³⁶⁰ (ויקרא טז, כז),

ונאמר להלן: עור ובשר ופרשו (ויקרא ד, יא),

מה להלן: על ידי ניתוח שלא בהפשט,

אף כאן על ידי ניתוח שלא בהפשט.

נב

דבר הלמד בגזירה שוה - מהו שילמד בקל וחומר?

קל וחומר:

ומה היקש שאינו מלמד בהיקש,

אי מדרבא,

אי מדרבינא,

מלמד בקל וחומר מתנא דבי רבי ישמעאל,

גזירה שוה המלמדת בהיקש מדרב פפא, אינו דין שתלמד בקל וחומר?!

הניחא למאן דאית ליה דרב פפא,

אלא למאן דלית ליה דרב פפא - מאי איכא למימר?

אלא, קל וחומר:

ומה היקש שאין מלמד בהיקש,

אי מדרבא,

אי מדרבינא,

מלמד בקל וחומר מדתנא דבי רבי ישמעאל,

גזירה שוה המלמדת בגזירה שוה חבירתה מדרמי בר חמא, אינו דין שתלמד בקל וחומר?!

דבר הלמד בגזירה שוה - מהו שילמד בבגין אב?

תיקו.

דבר הלמד בקל וחומר - מהו שילמד בהיקש?

קל וחומר:

ומה גזירה שוה שאינה למדה בהיקשא מדרבי יוחנן, מלמד בהיקש ממדרב פפא,

קל וחומר הלמד מהיקש מדתנא דבי רבי ישמעאל, אינו דין שילמד בהיקש?!

הניחא למאן דאית ליה דרב פפא,

אלא למאן דלית ליה דרב פפא - מאי איכא למימר?

תיקו.

רש"י

כשם שפרשו בקרבו כו'.

דאיתקש שריפת עורו ובשרו

לשריפת קרבו ופרשו:

מה פרשו בקרבו. דדבר מגונה

הוא להוציאו ולשורפו בעין:

ונאמר להלן. בפר כהן משיח

(ויקרא ד) ונאמר כאן בפר ושעיר

של יום הכיפורים (שם יז) ואת

פר החטאת ואת שעיר החטאת

וגוי ואת עורותם ואת בשרם ואת

פרשם:

מה להלן. בפר כהן משיח:

ע"י ניתוח. דילפינן מג"ש

מעולה: ק"ו. כלומר מק"ו נלמד

לפרש לך שאילה זו:

ה"ג ומה היקש שאינו מלמד

בהיקש כו'. וליג למד: ג"ש

המלמדת בהיקש גרסי ולא

גרסי למדה:

מדרב פפא. וזאת תורת זבח

השלמים כו' דפשוט רב פפא

מיניה לגזירה שוה חוזרת

ומלמדת בהיקש:

הניחא למאן דאית לי' דרב פפא.

דאמר בתר למד אזלינן:

אלא למאן דאמר. בתר מלמד

אזלינן לא אשכחן גז"ש חוזרת

ומלמדת בהיקש דהתם מעשר

חולין הוא המלמדה:

³⁶⁰ ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקדש יוציא אל מחוץ למחנה ושורפו באש את עורתם ואת בשרם ואת פרשם

דְּבַר הַלְּמַד בְּקַל וְחוֹמֵר - מֵהוּ שְׂלִמְד בְּגִזְרָה שְׁוֶה?

קַל וְחוֹמֵר:

וּמָה גִזְרָה שְׁוֶה שְׂאִינָה לְמִידָה בְּהִיקָשָׁא, מְדַרְבֵּי יוֹחֲנָן, מְלַמֵּד בְּגִזְרָה שְׁוֶה מְדַרְמֵי בַר חַמָּא,

קַל וְחוֹמֵר הַלְּמַד בְּהִיקָשׁ מִדְּתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, אֵינּוּ דִּין שְׂתִלְמַד בְּגִזְרָה שְׁוֶה?!

דְּבַר הַלְּמַד בְּקַל וְחוֹמֵר - מֵהוּ שְׂלִמְד בְּקַל וְחוֹמֵר?

קַל וְחוֹמֵר:

וּמָה גִזְרָה שְׁוֶה שְׂאִינָה לְמִידָה בְּהִיקָשׁ מְדַרְבֵּי יוֹחֲנָן, מְלַמֵּד בְּקַל וְחוֹמֵר כְּדָאֲמַרְוּ, קַל וְחוֹמֵר הַלְּמַד מִהִיקָשׁ, מִדְּתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, אֵינּוּ דִּין שְׂלִמְד בְּקַל וְחוֹמֵר? וְזֶהוּ קַל וְחוֹמֵר בְּן קַל וְחוֹמֵר.

בְּן בְּנֵי שָׁל קַל וְחוֹמֵר הוּא!

אֵלָּא קַל וְחוֹמֵר:

וּמָה הִיקָשׁ שְׂאִינּוּ לְמַד בְּהִיקָשׁ, אִי מְדַרְבָּא, אִי מְדַרְבֵּינָא,

מְלַמֵּד בְּקַל וְחוֹמֵר מִדְּתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל,

קַל וְחוֹמֵר לְמַד מִהִיקָשׁ, מִדְּתַנָּי דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, אֵינּוּ דִּין שְׂלִמְד בְּקַל וְחוֹמֵר? וְזֶהוּ קַל וְחוֹמֵר בְּן קַל וְחוֹמֵר.

דְּבַר הַלְּמַד בְּקַל וְחוֹמֵר - מֵהוּ שְׂלִמְד בְּבִנְיָן אָב?

אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה:

תָּא שְׁמַע:

"מְלַק וְנִמְצָאת טְרִיפָה,

רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר:

אֵינָה מְטַמְּאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה.

רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר:

מְטַמְּאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה.

אָמַר רַבִּי מֵאִיר,

קַל וְחוֹמֵר:

וּמָה נִבְלַת בְּהֵמָה שְׂמִטְמָאָה בְּמַגַּע וּבְמִשָּׂא,

שְׁחִיטָתָה מְטַהֶרֶת טְרִיפָתָה מְטוּמְאָתָה,

נְבִילַת עוֹף, שְׂאִין מְטַמָּא בְּמַגַּע וּבְמִשָּׂא,

אֵינּוּ דִּין שְׂתֵּהָא שְׁחִיטָתָה, מְטַהֶרֶת טְרִיפָתָה מְטוּמְאָתָה?!

מָה מְצִינּוּ בְּשְׁחִיטָה שְׂמִכְשֻׁרְתָּה בְּאִכְלָה, מְטַהֶרֶת טְרִיפָתָה מְטוּמְאָתָה,

אִפְּ מְלִיקָה שְׂמִכְשֻׁרְתָּה בְּאִכְלָה, תְּטַהֵר טְרִיפָתָה מְטוּמְאָתָה.

רַבִּי יוֹסֵי אֹמֵר:

דִּיהּ כְּנִבְלַת בְּהֵמָה טְהוּרָה, שְׂשְׁחִיטָתָה מְטַהֶרֶת וְלֹא מְלִיקָתָה."

וְלֹא הִיא,

הַתָּם תִּיהִי הִיא מְשְׁחִיטָה דְּחוּלִין קְאָתִין.

דְּבַר הַלְּמַד בְּבִנְיָן אָב, מֵהוּ שְׂלִמְד בְּהִיקָשׁ וּבְגִזְרָה שְׁוֶה וּבְקַל וְחוֹמֵר וּבְבִנְיָן אָב?

פְּשׁוּט מְהָא חֲדָא:

"מְפַנֵּי מָה אָמַר: 'לֹן בְּדָם - בְּשַׁר,

שְׁהָרִי 'לֹן בְּאִימורִין - בְּשַׁר.

'לֹן בְּאִימורִין בְּשַׁר - שְׁהָרִי 'לֹן בְּבִשָּׁר - בְּשַׁר.

רַבִּי

בְּגִזְרָת חֲבִירָתָה. מָה שְׂאִין הִיקָשׁ עוֹשֶׂה כֵּן בְּהִיקָשׁ חֲבִירוֹ:

מְדַרְמֵי בַר חַמָּא. סֵלַת מוֹרַבְכַת חִלוֹת: שְׂאִינָה לְמִידָה מִן הַהִיקָשׁ גְּרָסִי:

מְדַרְי יוֹחֲנָן. לֹא יֹאמַר צַפּוּנָה בְּאִשָּׁם מִשֶּׁם לְמַדְנָה שְׂאִין דְּבַר הַלְּמַד בְּהִיקָשׁ מְלַמֵּד בְּגִזְרָת:

שְׂאִינָה לְמִידָה בְּהִיקָשׁ. כְּלוּמַר מִן הַהִיקָשׁ:

מְלַמֵּד בְּקִי. כְּדֹאמַר לְעִיל מְקִי וּמָה הִיקָשׁ שְׂאִינּוּ לְמַד מִן הַהִיקָשׁ מְלַמֵּד בְּקִי גִזְרָת:

הַמְלַמֵּד מְגִזְרָת חֲבִירָתָה מְדַרְמֵי בַר חַמָּא וְכוּ':

וְזֶהוּ קִי בֶן קַל וְחוֹמֵר. קִי זֶה שְׂאִנּוּ מְבִיאִין כֵּן לְדוֹרְשׁוֹ בְּתוֹרָה לְלַמֵּד קִי מְקִי אֲנִי לְמִידָן

אוֹתוֹ מְדַבֵּר שְׂאִף הוּא לֹא לְמַדְנָהוּ אֲלֵא בְּקִי דְהֵא מִיִּיתֵי לֵה מְגִזְרָת הַמְלַמֵּד בְּקִי וְהִיא

גּוֹפָא לֹא יִדְעִין לֵה אֲלֵא עֵינֵי קִי דְבְּקִי יִלְפִין לְעִיל:

וּפְרִכִּינֵן בֶּן בְּנֵי שָׁל קִי הוּא. שְׂאִפֵּי הֵינּוּ לְמַדְנָן אוֹתוֹ מְדַבֵּר שְׂלֹא לְמַדְנָהוּ עֵינֵי קִי הוּא הִיא

עֲצֻמוֹ בֶן קִי שְׁהָרִי בְּקִי אֲנִי לְמַדְנָן אוֹתוֹ כְּדֹאמַרְן לְעִיל בְּקִי וּמָה גִזְרָת כִּי עֲכָשִׁי שְׂאִף

גִזְרָת שְׂאִנּוּ לְמִידָן אוֹתוֹ מִמְנוֹ לְדוֹרְשָׁה בְּתוֹרָה אִפְּ הִיא לֹא לְמַדָּה שְׂתִלְמַד בְּקִי אֲלֵא מְקִי נִמְצָא שְׂאִתָּה מְבִיא מִדַּת קַל וְחוֹמֵר בְּתוֹרָה מִכַּח

שְׁנֵי קְלִין וְחוֹמֵרִין וְהוּיִל בְּנֵי שָׁל קִי וּבֶן בְּנֵי שָׁל קִי וְדִלְמָא כּוֹלֵי הָאִי לִית לָן לְמִילְךָ וּמִיזִיל:

אֲלֵא. לֹא תְרַבִּיהַּ מְגִזְרָה שׁוֹה הַמְלַמֵּד בְּקִי דְהִיא גּוֹפָה מְקִי אֲתִיָּא לָן אֲלֵא יִלְפִי לִיהַּ מִהִיקָשׁ הַמְלַמֵּד בְּקִי דְנִפְקָא לָן מִמְתַּנִּיתָא דְתַנִּי

דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל דְּגַמְרָא גַּמְרָה לֵה דְדַבֵּר הַמְלַמֵּד בְּהִיקָשׁ חוּזַר וּמְלַמֵּד בְּקַל וְחוֹמֵר וְהִשְׁתָּא לֹא הוּי

אֲלֵא קַל וְחוֹמֵר בֶּן קַל וְחוֹמֵר כִּי אֵינְךָ דְלַעֲלֵל דְּגִזְרָה שׁוֹה מְלַמֵּד בְּקַל וְחוֹמֵר מְקַל וְחוֹמֵר:

מְטַמְּאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה. כִּדִּין נְבִלַת עוֹף טְהוּר דֹּאִין מְלִיקַת טְרִיפָה בְּקַדְשִׁים מְטַהֶרֶת מִיָּד נְבִלָה וְהוּא הַדִּין נְמִי לְשׁוּחַט עוֹף חוּלִין טְרִיפָה

מְטַמְּאָה לְרַבִּי יְהוּדָה. שְׁלֹשׁ מַחְלוֹקֶת בְּדַבְרֵי לְרִי"מ אַחַת שְׁחִיטַת עוֹף שֶׁל חוּלִין וְאַחַת מְלִיקָה בְּקַדְשִׁים מְטַהֶרֶת טְרִיפַתְן מִיָּד נְבִילָה וְלִרִי

יְהוּדָה זֶה וְזֶה אֵינָה מְטַהֶרֶת וְלִרִי יוֹסֵי שְׁחִיטָה מְטַהֶרֶת וְלֹא מְלִיקָה וְכֵן מְפָרֵשׁ בְּמִסְכַּת טְהוּרוֹת בְּפֶרֶק שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה דְבָרִים:

שְׁחִיטָתָה מְטַהֶרֶת טְרִיפָתָה מְטוּמְאָתָה. כְּדֹאמְרִין בְּהַעוֹר וְהַרוֹטֵב (חוּלִין דָּף קַכ): וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה וְגוֹי מְקַצֵּת בְּהֵמָה מְטַמְּאָה

וּמְקַצֵּת בְּהֵמָה אֵינָה מְטַמְּאָה וְאִיזוֹ זֶה טְרִיפָה שְׁשַׁחְטָה:

נְבִלַת עוֹף אֵינּוּ מְטַמָּא בְּמַגַּע וּבְמִשָּׂא. מְבַחוּץ דְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא כֵּן) לְטַמְּאָה בַּהּ אֵין לָךְ אֲלֵא

הָאִמּוֹר בַּהּ אֲכִילָה וְלֹא מְגַע וּמִשָּׂא:

אֵינּוּ דִּין שְׂתֵּהָא שְׁחִיטָתָה מְטַהֶרֶת טְרִיפָתָה מְטוּמְאָתָה. וְהִשְׁתָּא דְקִי"ל שְׁחִיטָה דְמְטַהֶרֶת בְּחוּלִין מְקִי וְהִדְרָא וּמִיגְמָרָא אֲמִלִּיקָה

דְּקַדְשִׁים בְּבִנְיָן אָב:

מָה מְצִינּוּ בְּשְׁחִיטָה שְׂמִכְשֻׁרְתָּה. לֹא כּוֹל בְּחוּלִין וּמְטַהֶרֶת טְרִיפָתָה מְטוּמְאָתָה אִפְּ מְלִיקָה כִּי:

הַכִּי גְרָסִי וְלֹא הִיא הַתָּם תִּיהִי מְשַׁחִיטָה דְחוּלִין קְאָתִיא. הַכִּי פִירוּשׁוֹ הַתָּם עֵיקַר טַעְמָא דְרִי"מ לֹא יִלְפִי בְּבִנְיָן אָב אֲלֵא מִהִיקָשׁ דְּזֹאת

תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהַעוֹף כְּדִלְקַמֵּן בְּפֶרֶק חֲטָאת הַעוֹף (דָּף סט): אֲמַרְיִן רִי"מ קְרָא אֲשַׁכַּח וְדַרְשׁ

וְאִי נְמִי תִּיהִי דְגַמְרָה לֵה בְּבִנְיָן אָב כְּדַקְתִּנִּי בְּמִתְנִי לֹא מִפְּשָׁטָא בְּעִינֵי דְהֵא רִי"מ מְלִיקָה בְּקַדְשִׁים מְשַׁחִיטָה דְחוּלִין גַּמְרָה הוּא לִיהַּ מְלַמֵּד

דְּחוּלִין וְלִמְאֵן דְּלִית לִיהַּ דְרַב פְּפֹא אִפְּ עַל גַּב דְּלַמֵּד קַדְשׁ לֹא רֵאִיָּה הִיא:

פְּשׁוּט מְהָא. מִתְנִי חֲדָא מְהַנְךָ בַּעִיא:

מְפַנֵּי מָה אֲמַר. לְקַמֵּן הִיא בְּפִי הַמִּזְבֵּחַ [מְקַדְשׁ] (דָּף פד): לְרַבִּי יְהוּדָה דְדַרְשִׁי זֹאת הִיא הַעוֹלָה הַרִי אֲלוֹ מִיעוּטִין פְּרַט לְנִשְׁחֹטָה בְּלִילָה וְשִׁנְפֶּךְ

דְמָה וְשִׁיזָא דְמָה חוּץ לְקַלְעִים וּפְרִיךְ מָה רָאָה לְהוֹצִיא אֶת אֲלוֹ וְלִהְשִׁיר אֶת הַשָּׂאֵר:

מְפַנֵּי מָה אֲמַר לֹן בְּדָם כֶּשֶׁר. שְׂאִם עֵלָה לֹא יִרַד שְׁהָרִי כֶּשֶׁר בְּאִימורִין אִם לְנוֹ אִימורִין וְעַל לְמַזְבֵּחַ לֹא יִרְדוּ:

וְלֹן בְּאִימורִין לְמָה כֶּשֶׁר שְׁהָרִי לֹן בְּבִשָּׁר כֶּשֶׁר. גַּמְרוֹ מִן הַתּוֹרָה שׁוֹמֵן אֲכִילַת שְׁלָמִים שְׁנֵי יָמִים אֲלֵמָא אִימורִין גַּמְרִי בְּבִנְיָן אָב עַל הַדָּם:

רש"י

טמא. איברי עולה טמאין מפני מה אם עלו לא ירדו: **הואיל ומרצה לפיגולו**. הואיל וחשובה הרצאת דמו לחייב עליו משום פיגול כמו שקרבו מתיריו בהכשר לפיכך אימורי פיגול שעלו לא ירדו:

שקבלו פסולין. אם זרקו את דמו מפני מה אם עלו הדם או האימורין לא ירדו:

בהנך פסולין. מכשירים דחזו לעבודת צבור כגון כהן טמא:

וכי דנין דבר כו'. דקא ילפת באימורין שלא בהכשירם מנלן בבשר דהכשירו בכך וזו היא מצותו ותו היכי יליף יוצא במקדש מיוצא בבמה שכולו יוצא הוא שאין שם קלעים אלא ע"פ השדה:

זאת תורת העולה. תורה אחת לכל העולין אם עלו לא ירדו כדכתיב על מוקדה כל הלילה וכל ראיות הללו משום דממעט מזאת היא העולה תלתא פסולי מייתי מהנך מאי שניא הני מהני והעיקר מקרא ואסמכתא בעלמא הוא:

'יוצא' - הואיל ו'יוצא' נֶשֶׁר בְּבִמָּה.

'טמא' - הואיל והותר בעבודת ציבור.

חוג לזמנו - הואיל ומרצה לפיגולו.

חוג למקומו - הואיל והוקש לחוג לזמנו.

שקייבלו פסולין וזרקו דמן - בהנך פסולין דחזו לעבודת ציבור."

וכי דנין דבר שלא בהכשירו, מדבר שבהכשירו?

תנא, מ"זאת תורת העולה"³⁶¹ (ויקרא ו, ב) ריבה סמיך ליה.

³⁶¹ צו את אהרן ואת בניו לאמור זאת תורת העולה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו

7. נא, א - נב, א

"שִׁירֵי הַדָּם - הִיָּה שׁוֹפֵר עַל יְסוּד מְעַרְבֵי שָׁל מְזַבֵּחַ הַחִיצוֹן".

מאי טעמא?

אמר קרא: "אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד" ³⁶² (ויקרא ד, ז), והוא דפגע ברישא.

תנו רבנן:

"אל יסוד מזבח העולה" (ויקרא ד, ז) - ולא יסוד מזבח הפנימי.

"אל יסוד מזבח העולה" ³⁶³ (ויקרא ד, יח) - אין לו יסוד לפנימי עצמו.

"אל יסוד מזבח העולה" ³⁶⁴ (ויקרא ד, כה) - תן יסוד למזבח של עולה.

או אינו אלא: למזבחה של עולה יהא יסוד ³⁶⁵!

אמר רבי ישמעאל:

קל וחומר,

מה שיריים שאין מכפרין, טעונין יסוד,

תחלת עולה, שמכפרת, אינו דין שטעונה יסוד?

אמר רבי עקיבא:

מה שיריים, שאין מכפרין ואין באין לכפרה טעונה יסוד,

תחלת עולה שמכפרת ובאה לכפרה, אינו דין שטעונה יסוד?

אם כן, מה תלמוד לומר: "אל יסוד מזבח העולה"?

תן יסוד למזבחה של עולה."

אמר רב:

"אל יסוד מזבח" (ויקרא ד, ז) - ולא יסוד מזבח הפנימי."

הא מיבעי ליה לגופיה!

מ'אשר פתח אהל מועד" נפקא.

נב, א

"אל יסוד מזבח העולה" - א' תן יסוד למזבח של עולה."

דאי סלקא דעתך כדכתיב,

הני למה לי קרא?

לשירים.

שירים!?

הא בראי עבדי להו!

וכי תימא:

דאפיך מיפך אדבראי לגואי ודגואי לבראי, הא אין לו יסוד לפנימי עצמו.

נב, א

"או אינו אלא: מזבח של עולה יהא ליסוד."

מי פתיב 'אל יסוד העולה'? "אל יסוד מזבח העולה" פתיב!

אי הוה פתיב 'אל יסוד העולה', הוה אמיינא: בזקיפה אל יסוד,

השתא דכתיב: "אל יסוד מזבח העולה", אגגו דיסוד.

רפ"י

מאי טעמא. אל יסוד מערב הוא דכתיב בפר כהן משיח (ויקרא ד) אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד יסוד שכנגד הפתח וזו היא מערבו של מזבח שהוא כנגד פתח ההיכל ולקמן בברייתא (דף נב.) נפקא לן פר יום הכפורים מריבויא דהפר שטעון מתן דם ליסוד בפר כהן משיח ובשעיר כתיב (ויקרא טז) ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר:

אל יסוד מזבח העולה. חמש פרשיות הן בהטאת של פר משיח ושל העלם שהן פנימיות ושל שעיר נשיא ושל כבשת יחיד ושל שעירת יחיד שהן חיצוניות. בשתיים הפנימיות ובשעיר נשיא כתיב בשפיכת שיריהן אל יסוד מזבח העולה. בשתיים החיצוניות כתיב אל יסוד מזבח העולה ותנא תלתא אל מזבח העולה למה פירש הכתוב וה"ג לה בת"כ אל יסוד מזבח העולה של פר כהן משיח ולא יסוד מזבח הפנימי אל יסוד מזבח העולה של פר העדה שאין ת"ל אין לו יסוד לפנימי עצמו. כשהוא אומר אל יסוד מזבח העולה בשעיר נשיא שאין תלמוד לומר שאם את שיריו לא קיבל מזבח הפנימי שירי מזבח החיצון יקבל. דבר אחר וכי יש לו יסוד לפנימי עצמו אם כן מה תלמוד לומר אל יסוד מזבח העולה תן יסוד למזבחה של עולה והכא נמי בעינן תלתא למיגרס והכי גרסי ופירושו אל יסוד מזבח העולה האמור בפר כהן משיח ולא יסוד מזבח הפנימי שלא תאמר במקום מתן הקרנות שם יהיו שפיכת שיריו:

אל יסוד מזבח העולה. האמור בפר העדה דלא צריך תו דהא איתקוש להדדי אלא לתלמוד בא שאפילו יסוד אין לו לפנימי והכי מיריש הואיל ומייתר לדרשא יסוד יהיה למזבח העולה ולא לפנימי:

אל יסוד מזבח העולה. האמור בשעיר נשיא שאין ת"ל כדמפרש בת"כ בהדיא מתרי טעמי [חדא דהא] שירי דמים של עצמן של פנימי כגון בפר משיח ועדה לא קיבל הפנימי כדאמרן שיריו של חיצון יקבל בתמיה ועוד למדנו שאין לו יסוד ולקמן (דף נב.) נמי הכי פרשין לה בשמעתין אם כן מה תלמוד לומר אל יסוד מזבח העולה תן יסוד למזבחה של עולה תן תורת שפיכת שירים יסוד להלכות מזבחה של עולה שיהא המזבח טעון בעולה ובכל דמים הניתנין עליו שפיכת שירים אל היסוד אם נשאר בכלי כלום כשזורק ממנו שתי זריקות לשתי קרנות ישפכנו ליסוד ומשום דבעולה לא כתיב שפיכת שירים איצטריך למילף מהכא:

או אינו אלא למזבחה של עולה יהא יסוד. או אינו בא לתלמוד כלום על שפיכת שירים של עולה ושל שאר דמים אלא בא לתלמוד על הלכות המזבח במתן דמה של עולה שיתן שתי מתנותיה כנגד היסוד ולמעוטי קרן מזרחית דרומית שאין לו יסוד כדאמרין בהאי פירקין (דף נג.):

אמר רבי ישמעאל מקל וחומר. נפקא לן הא ולא בעי קרא: מה שירים של חטאת שאין מכפרין טעונין יסוד כו'. ורבי עקיבא גמר לה להא קל וחומר הכי ומה שירים כו' ולקמיה מפרש מאי בינייהו כו':

האי מיבעיא ליה לגופיה. שישפכם יסוד מזבח החיצון ומיהו כל שכן אם רצה יתנם על הפנימי דמהיכא יליף מיעוטא ואי קשיא הא ילפינן מבריייתא דאין לו יסוד לגמרי ההוא מיייתורא דקרא ואי דרשת קמא לגופיה ותניינא למיעוטא תו לא מיייתר שני להכי אלא מקרא שלישי ותו לית לך דרשא שלישי:

מאשר פתח אהל מועד נפקא. דהיינו חיצון והוה מצי למיכתב אל יסוד המזבח אשר פתח אהל מועד מזבח העולה למה לי למיעוטא:

הכי גרסינן אל יסוד מזבח העולה תן יסוד למזבחה של עולה ואי סלקא דעתך כדכתיב הני למה לי [קרא לשירים] שירים הא בראי עבדי להו וכי תימא דאפיך מיפך דגואי לבראי ודבראי לגואי הא אין לו יסוד לפנימי עצמו או אינו כו'. ואי ס"ד לגופיה אתא הני למה לי מה בא לתלמוד לשירים אשר ישפך שיריו למזבח החיצון פשיטא דעליו ישפכם דהא תחילת מתנותיו בחוץ נעשו וכי תימא אי (לא) כתיב אל יסוד מזבח סתמא הוה אמינא נפיך מיפך שירי הדם הפנימיים הצריך הכתוב לשפוך בחוץ ומהם אתה לומד ששירי החיצון יתנו לפנימי הא אין לו יסוד לפנימי עצמו הילכך על כרחך תן יסוד למזבח של עולה קאמר:

מי כתיב אל יסוד העולה אל יסוד מזבח העולה כתיב. בשלמא אי דרשת ליה ליתן תורת שפיכת שירים לכל דמים החיצוניים שפיר כתיב מזבח העולה ליתן תורת יסוד למזבח העולה לכל דמים הנזרקים עליו אלא אי לתחילת דמים קא דרשת ליה תו ליכא למימר ליתן תורה כנגד היסוד למזבח העולה לכל דמוי דהא חטאת טעונה מתן על ארבע קרנות וקרן דרומית מזרחית בכלל ועל כרחך אעולה לחודיה תדרשיה הוה ליה למיכתב אל יסוד העולה שתהא העולה כנגד היסוד מזבח העולה מאי היא:

בזקיפה דיסוד. שזורק תחילת מתנות העולה בעליית אמה שמן הארץ עד הכניסה שהיא כנוס אמה דכולה ההוא אמה בין בגובהה בין בכניסה יסוד מיקרייא השתא דכתיב אל יסוד המזבח יסוד שהוא דומה למזבח דהיינו גג של יסוד:

³⁶² ונתן המהן מן הדם על קרנות מזבח קטרת הסמים לפני ה' אשר באהל מועד ואת כל דם הפר ישפך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד

³⁶³ ומן הדם יתן על קרנת המזבח אשר לפני ה' אשר באהל מועד ואת כל הדם ישפך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד

³⁶⁴ ולקח המהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנת מזבח העולה ואת דמו ישפך אל יסוד מזבח העולה

³⁶⁵ הוגה על פי השיטה מקובצת, וכך גם ברשי.

8. נב, א

רש"י

שיריים מעכבין איכא בינייהו. ר' ישמעאל סבר כפרה הוא דלא מכפרי אבל עכובי מעכבי רבי עקיבא דמוסיף ואין באין לכפרה אשמעינן דאין מתן דמים של מתנות תלוי בהן דלא מעכבי להו שיריים להזאות:

דכולי עלמא שיריים לא מעכבי. בחטאות ואפי' פנימיות והנך שיריים דאיפלוג בהו ר' ישמעאל ור' עקיבא במיצוי חטאת העוף שהוא שירי הזאתו דכתיב והזה מדם החטאת על קיר המזבח והנשאר בדם וגוי (ויקרא ה):

תניא כוותיה דרב פפא. דאית ליה לר' ישמעאל נמי לא מעכבי שיריים:

ואת כל דם הפר. בכהן משיח כתיב ואת כל הדם ישפוך היה יכול לכתוב מה ת"ל הפר כו':

א"ר ישמעאל כו'. לא לחלוק הוא בא אלא ללמד שאין שיריים מעכבין בו והכי קאמר פר יוה"כ מק"ו הוא בא וכתבו הכתוב יכול לעכב כתבו לך ת"ל וכלה מכפר כו' מסקנא דמילתא דרבי ישמעאל אתיא:

מי שאין נכנס דמו לפני חובה. כגון פר כהן משיח שכניסת דמו לפני אינה חובה קבועה שלא היה מצוה לחטוא ולהביא חטאת:

טעון יסוד. שפיכת שיריים:

מי שנכנס דמו לפני חובה. פר יום הכפורים שהוא חובה קבועה בכל שנה ורבי עקיבא בא להוסיף על דבריו עד שאתה לומדו מהיכל שדם פר נכנס לו למצוה צא ולמדו מלפני ולפנים שאינו נכנס לו לא לחובה ולא למצוה וזה נכנס לו אפילו לחובה אינו דין שיטעון:

יכול יעכבנו. דניהוי כמי ששנה עליו הכתוב לעכב שהרי לא הוצרך לכתוב וכתבו:

תלמוד לומר. באחרי מות וכלה מכפר שלמו כל הכפרות כולן בעבודות הללו האמורות בענין ושפיכת שיריים לא נאמרו שם:

קל וחומר לפר כהן משיח מעתה. מאחר שבאנו לכלל קל וחומר יש לנו לדרוש קל וחומר כיוצא בו ולומר ששיריים מעכבין בפר כהן משיח מריבוי הכתוב שהרי בקל וחומר היה למד לשפיכת שיריים משער נשיא יכול יעכבנו מעתה תלמוד לומר וכלה:

ומה מי שאין נכנס דמו לפני. כגון שעיר נשיא וחטאת יחיד שאין נכנסים להיכל לא חובה ולא מצוה טעונין יסוד פר משיח שנכנס דמו לפני מצוה אינו דין שטעון יסוד נראה בעיני דלא גרסינן בהאי מסקנא בין לחובה בין למצוה אלא למצוה גרידתא ואי גרסינן לה לא תיקשה אדתנא ברישא על דם פר משיח שאינו נכנס לפני חובה וכאן הוא שונה בין חובה בין מצוה לגבי פר יום הכפורים לא הוי כניסת פר משיח חובה שאינו חובה כמותו אבל לגבי שעיר נשיא דלא עייל ליה כלל קרי לה לכניסת פר משיח חובה ובמסכת סוטה (דף מד:) אמרינן כהאי גוונא מצוה לגבי רשות חובה קרי ליה:

יכול יעכבנו. מעתה דניהוי כמי ששנה עליו לעכב:

ת"ל ואת כל דם הפר וגו' נתקו הכתוב. מסדר שאר העבודות ועשאו שירי מצוה ששנה בהילוך לשונו שכל העבודות כתיב ולקח והזה ונתן על קרנות וכאן לא כתיב ושפך דמו אל יסוד אלא שנה במשמעה לנתקו מכלל שאר העבודות לומר שאינה חובה כמו אותם לעכב:

"אמר רבי ישמעאל:

גג יסוד למה לי קרא?

קל וחומר הוא: ומה שירי חטאת, שאינה מכפרת טעונה גג יסוד, תחלת עולה שמכפרת אינו דין שטעונה גג יסוד!

אמר רבי עקיבא:

ומה שירי חטאת שאין מכפרין ואין באין לכפר טעונה גג יסוד, תחלת עולה שמכפרת ובאה לכפר אינו דין שטעונה גג יסוד!

אם כן, מה תלמוד לומר: "אל יסוד מזבח העלה"?

תו יסוד למזבח של עולה."

מאי בינייהו?

אמר רב אדא בר אהבה:

שירים מעכבים איכא בינייהו,

מר סבר: מעכבי,

ומר סבר: לא מעכבי.

רב פפא אמר:

דכולי עלמא שירים אין מעכבים,

והכא במיצוי חטאת העוף מעכב קא מיפלגי,

מר סבר: מעכב,

ומר סבר: לא מעכב.

תניא כוותיה דרב פפא:

"ואת כל דם יסוד" (ויקרא ד, ז) - מה תלמוד לומר "הפר"?

לימד על פר יום הכיפורים שטעון מתן דמים ליסוד,

דברי רבי.

אמר רבי ישמעאל:

קל וחומר: ומה אם מי שאין נכנס דמו לפני חובה טעון יסוד,

מי שנכנס דמו לפני חובה אינו דין שטעון יסוד?

אמר רבי עקיבא:

ומה מי שאין דמו נכנס לפני ולפנים, בין לחובה,

בין למצוה - טעון יסוד,

מי שנכנס דמו לפני ולפנים, אינו דין שטעון יסוד?

יכול יעכבנו?

תלמוד לומר: "וכלה מכפר את הקדש" (ויקרא טו, כ) ש'למו כל הכפרות כולן.

דברי רבי ישמעאל:

קל וחומר לפר כהן משיח משעיר נשיא מעתה:

ומה, מי שאין נכנס דמו לפני לא חובה ולא מצוה, טעון יסוד (ויקרא ד, כה),

מי שנכנס דמו לפני בין לחובה בין למצוה, אינו דין שטעון יסוד?

יכול יעכבנו?

תלמוד לומר: "ואת כל דם יסוד" (ויקרא ד, ז) - נתקו הכתוב לעשה,

ועשאו שירי מצוה.

לומר לה: שירים אין מעכבין."

וסבר רבי ישמעאל מיצוי חטאת העוף מעכב! והתנא דבי רבי ישמעאל:

"והנשאר בדם ימצה" (ויקרא ה, ט) -

והנשאר - ימצה,

ושאינו נשאר - לא ימצה!"

נב,

תרי תנאי ואלביא דרבי ישמעאל.

³⁶⁶ ונתן מהן מן הדם על קרנות מזבח קטרת הסמים לפני ה' אשר באהל מועד ואת כל דם הפר ישפך אל יסוד מזבח העלה אשר פתח אהל מועד

³⁶⁷ וכלה מכפר את הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח והקריב את השעיר הקי

³⁶⁸ ולקח מהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנת מזבח העלה ואת דמו ישפך אל יסוד מזבח העלה

³⁶⁹ והזה מדם החטאת על קיר המזבח והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח חטאת הוא

9. נב, ב

רפ"י

המחטא אותה. הזורק את דמה ובכללה דזאת תורת החטאת כתיב אותה מיעוטא היא אם מחטא את דמה כהלכתו שכתבתי לך בה קרנות דהיינו למעלה הוא דהואי חטוי ונאכלת אי לא לא:

וכי מאין באת. להכשיר שנוקקת להביא מקרא לפסול:

ישפך. שפיקה אחת ונאמר והבשר תאכל:

נאמרו דמים למטה. מחוט הסיקרא בחטאת העוף והזה מדם החטאת (ויקרא ה) ודרשינן ליה לקמן (דף סד): זה קיר התחתון:

ונאמר דמים למעלה. בחטאת בהמה:

מה דמים האמורים למטה שנתנו למעלה לא כיפר. דהא כתיב בהזאתו חטאת היא שאם שינה בה פסול דהכי אמרינן לקמן (דף סו). עשאה למעלה כמעשה כולן פסול:

שכן סופן למטה. שירים ניתנין ליסוד:

שסופן לחוץ. שפכת שיריהם: **ואם עשאו בתחילה בחוץ לא כפר.** דעיכובא כתיב בהו כדרכינא מועשה כאשר עשה:

שאינו מזבח הפנימי ממרקן. שאין שם גמר מתן דמים שעודן צריכין עבודה אחת הילכך חמירי ולקמן מפרש ואזיל מאי היא:

אמר רמי בר חמא:

האי תנא סבר: שירים מעכבי, דתניא:

"הכהן המחטא אותה"³⁷⁰ (ויקרא ו, ט),

"אותה" - שניתן דמה למעלה,

ולא אותה שניתן דמה למטה.

אמרת: וכי מאין באתה?

מכלל שנאמר: 'ודם זבחיך ישפך על מזבח'³⁷¹ (דברים יב, כו),

למדנו במתן ארבע, שאם נתנו במתנה אחת - כיפר.

יכול אף הניתנין למעלה שנתנו למטה כיפר?

ודין הוא, נאמרו דמים למעלה, ונאמרו דמים למטה,

מה דמים האמורים למטה שנתנו למעלה לא כיפר, (ויקרא ה, ט),

אף דמים האמורים למעלה אם נתנו למטה - לא כיפר!

לא, אם אמרת בתחתונים שניתנין בנתינה למעלה,

שאינו סופן למעלה, לא כיפר,

תאמר בעליונים שנתנו למטה?

שיש מהו קרב למטה!

דמים הפנימיים יוכיחו,

שיש מהו קרב בחוץ,

ואם נתנו בתחלה בחוץ - לא כיפר!

לא, אם אמרת בדמים הפנימיים, שאינו מזבח הפנימי ממרקן,

תאמר בעליונים שהרי קרנות ממרקות אותן, אם נתנו למטה בשירים!

תלמוד לומר: "אותה": אותה שניתן דמים למעלה,

ולא שניתן דמה למטה."

מאי "שאינו מזבח הפנימי ממרקן"?

לאו אלו שירים.

אמר ליה רבא:

אי הכי, תיתי בקל וחומר: מה שירים הפנימיים שסופן חובה בחוץ עשאן בתחלה בחוץ - לא כיפר,

הניתנין למעלה שאינו סופן חובה למטה ועשאן בתחלה למטה - אינו דין שלא כיפר?!

אלא, אין מזבח הפנימי ממרקן בלבד,

אלא פרוכת.

³⁷⁰ הכהן המחטא אותה יאכלנה במקום קדש תאכל בהצר אהל מועד

³⁷¹ ועשית עלתיהך הבשר והדם על מזבח ה' אלהיך ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך והבשר תאכל

10. נב, ב

רש"י

תאמר בניתינן למעלה בקרנות שממרות אותו. שהוא גמר מתן דמיהם לעכב דהא לכולי עלמא שיריים החיצונים לא מעכבי הילכך לא חמירי ויכשרו למטן להכי איצטריך אותה:

מאי שכן אין מזבח הפנימי ממרק אותו [לאו].
דשפכת שיריים מעכבי בהו:
אמר ליה רבא. לרמי בר חמא:

אי הכי. דשיריים מבחוץ מעכבי בהו כל שכן דאתיא מקל וחומר ולא בעי קרא: ומה דמים הפנימיים שסוף שיריהם חובה לחוץ לעכב עשאן בתחילה בחוץ כו':

הכי גרסינן אלא אין מזבח הפנימי ממרקן בלבד אלא פרכת. דדמן טעון תחילת הזייה על הפרוכת הואיל וטעונין שתי עבודות בפנים חמירי לעכב מלעשות' בחוץ תאמר בניתינן למעלן שכן קרנות ממרקות את עבודותיהן העליונות ואין טעונין שתי עבודות אבל בשיריים לא קאמר דליעכבו:

ה"ג ת"ר וכלה מכפר וגו'. ולקמיה מפרש מאי קאמרי ומאי בינייהו:

מפני מה לא נאמר. מפני מה לא נדרשנו כסדר מכתבו:

משמעות דורשין כו'. תרווייהו ללמד על המתנות שמעכבות קאמרי אלא מר משמע ליה הכי ומר משמע ליה הכי רבי עקיבא משמע ליה מדסיפא לרישא מדריש בכפרה דהיינו במתנות תלויה השלמה ושירים לא מעכבי ור' יהודה נמי שירים לא מעכבי אית ליה וה"ק מ"ט תדרשיה הכי דהשתא לא שמעינן מינה שכל מתנותיו מעכבות דאיכא למימר בכפרת מתנה אחת קאמר דומיא דחטאות החיצונות אלא דרוש הכי אם כלה הכל כמה שכתב הוא דכיפר ואם לא כלה כל מה שבענין לא כיפר ולמדנו שאם חיסר אחת מן המתנות לא עשה כלום ושיריים לא מעכבי שאינן אמורין בענין זה דגבי פר כהן משיח הוא דאיתרבי פר יום הכיפורים לשירים ולרבי יהודה איצטריך למילף עיכוב מתנות מהכא משום דאמר כי כתיבא חוקה בדברים הנעשין בבגדי לבן לפני ולפנים הוא דכתיב:

שיריים מעכבי איכא בינייהו. ולרבי עקיבא לא מעכבי וה"ק אם כיפר מה שאמור בענין כלה דכתיב חוקה לעיכובא אבל שיריים שאינה אמור בענין לא מעכבי ואתא רבי יהודה למימר כלה כל צורכי עבודותיו ואף המלמדין לו ממקום אחר כיפר ואם לא כלה לא כיפר שאם חיסר אחת מכל המתנות כו' ואפילו במתן יסוד משמע:

לדברי האומר שיריים מעכבי כו'. אם גמר מתנות כולן ונשפך הדם מביא פר אחר ומתחיל בהיכל כדי שיהו לו שיריים דאע"ג דאמרי' גמר מתנות מבפנים ונשפך הדם מביא פר אחר ויתחיל בפרכת גמר מתנות שעל הפרכת ונשפך הדם יביא פר אחר ויתחיל במזבח ואין צריך להתחיל עבודה שהשלים שכולן כפרה בפני עצמן לדברי האומר שיריים מעכבין ולא אמרי' אם גמר מתנות מזבח הפנימי ונשפך הדם יביא אחר וישפוך על יסוד החיצון דאם כן לאו היינו שירים אלא במזבח יתחיל שיעשו שיריים וישפכם בחוץ אלמא לרבי יהושע בן לוי איכא למאן דאמר שיריים מעכבין:

אטו ר' יוחנן מי לית ליה הך סברא. דאיכא למאן דאמר שיריים מעכבין:

והא אמר רבי יוחנן. בפרק השוחט (לקמן דף קיא.):

תנא רבי נחמיה כדברי האומר כו'. דקתני רבי נחמיה אומר שירי הדם שהקריבו בחוץ חייב ואמר רבי יוחנן עלה תנא רבי נחמיה למילתיה כדברי האומר שיריים מעכבין אלמא לרבי יוחנן נמי איכא דאית ליה הכי אלא מאי משני עלה דרבי יוחנן כי מוקמן לה כר' יהושע בן לוי מבעית לשנויי אדרבי יוחנן לדברי האומר דקאמר אתנאי אחרים קאי ולא אהני תנאי דלעיל קאי ארבי יהודה ורבי עקיבא הכא נמי איכא למימר דרבי יוחנן הוא דאמר שיריים מעכבים איכא בינייהו והא דקאמר רבי יהושע בן לוי לדברי האומר לאו אהני תנאי קאי:

תנו רבנן:

"וכלה מכפר"³⁷² (ויקרא טו, ב) - **אם כיפר,**

ואם לא כיפר - לא נלה,

דברי רבי עקיבא.

אמר לו רבי יהודה,

מפני מה לא נאמר:

אם נלה - כיפר,

אם לא נלה - לא כיפר,

שאם חיסר אחת מקל המתנות - לא עשה ולא כלום."

מאי בינייהו?

רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי:

חד אמר: משמעות דורשין איכא בינייהו.

וחד אמר: שיריים מעכבין איכא בינייהו.

תסתיים דרבי יהושע בן לוי הוא דאמר שיריים מעכבין איכא בינייהו³⁷³,

דאמר רבי יהושע בן לוי:

לדברי האומר שיריים מעכבין,

מביא פר אחד ומתחיל בתחלה בפנים.

אטו רבי יוחנן לית ליה הא סברא?!

והאמר רבי יוחנן:

תנא רבי נחמיה כדברי האומר שיריים מעכבין!

אלא, "כדברי האומר" ולא להני תנאי.

הכא נמי כדברי האומר ולא להני תנאי.

³⁷² ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש ממת לפרכת אל פני הכפרת אשר על הארץ ולא ימות מי בענין ארצה על הכפרת

³⁷³ תוקן על פי שיטה מקובצת. גירסת מהדורת וילנא: דמעכבין

11. נב, ב - נג, א

רפ"י

משנה

חטאות הצבור והיחיד.

אלו הן חטאות הצבור: שעירי ראשי חדשים³⁷⁴ (במדבר כח, טו), ושל מועדות³⁷⁵ (במדבר כח, כג, ל).

שחיתות - בצפון,

וקיבול דמן - בכלי שרת בצפון,

ודמן - טעון ארבע מתנות על ארבע קרנות.

ניצד?

עלה בכבש ופנה לסובב,

ובא לו לקרן דרומית מזרחית,

מזרחית צפונית,

צפונית מערבית,

מערבית דרומית.

שירי הדם - היה שופך על יסוד דרומית.

ונאכלין - לפניו מן הקלעים,

לזכרי כהונה,

בכל מאכל,

ליום ולילה עד חצות.

גמרא

היכי עביד?

רבי יוחנן ורבי אלעזר:

חד אמר: נותן אמה אילך ואמה אילך,

וחד אמר: מחטא ויורד כנגד חודו של קרן.

אליבא דרבי אלעזר ברבי שמעון,

דאמר: "היא עצמה אינה נעשית אלא בגופה של קרן" -

דכולי עלמא לא פליגי.

כי פליגי - אליבא דרבי,

מר סבר: אמה אילך ואמה אילך כנגד קרן הוא,

ומר סבר: כנגד חודה - אין,

טפי - לא.

מיתיבי:

"חטאת הציבור והיחיד - ניצד מתן דמן?

היה עולה לכבש ופנה לסובב, ובא לו לקרן דרומית מזרחית,

וטובל באצבעו הימנית,

המיומנת שבימין,

מן הדם שבמזרק,

וחומר בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה, ומחטא,

ויורד כנגד חודה של קרן עד שמכלה כל הדם שבאצבע,

וכו כל קרן וקרן!"

הכי קאמר: מצוה בחודה,

אי עבד אמה אילך ואמה אילך - לית לן בה.

מאי "רבי", ומאי "רבי אלעזר ברבי שמעון"?

דתניא:

"דמים העליונים - ניתנין מחוט השיקרא ולמעלה,

מתני' אלו הן חטאות ציבור. שאנו צריכים להזכירם שהרי הפנימיות פר העדה ושעירי עבודת כוכבים כבר נשנו:

שעירי ראשי חדשים ושל מועדות. שהן על מזבח החיצון:

שחיתות בצפון. שהרי למדנו בבנין אב לכל חטאות:

ארבע מתנות כו'. כדילפינן מקרנות קרנות בפרק בית שמאי (לעיל דף לו):

עלה בכבש ופנה לסובב. מפני שדמה ניתן למעלה על הקרנות ובאצבע צריך לעמוד על גבי סובב אבל בכל שאר הדמים שהן התחתונים מן החוט ולמטה בקרן זוית המזבח עומד על הרצפה וזורק מן הכלי למזבח וכל מקום שיגיע למזבח כשר:

ובא לו לקרן דרומית מזרחית. שבה הוא פוגע ראשון כדקיימא לן לקמן (דף סב): כל פינות שאתה פונה יהו דרך ימין והכבש בדרום וכשעולה בו ופניו למזבח הוי ימינו למזרח ובא לימינו למזרח ובא לאותו קרן והולך ומקיף בסובב דרך ימין ופניו למזבח מן הדרום למזרח וממזרח לצפון ומצפון למערב דהיינו דרך ימין: על יסוד דרומית. בגמרא יליף לה:

לפנים מן הקלעים. לפי שבמשכן היו קלעים היקף לחצר אהל מועד ובמקום הקלעים היתה חומת העזרה בבית שלמה או בית עולמים ובחטאת כתיבא בחצר אהל מועד במקום קדוש תאכל (ויקרא ו):

לזכרי כהונה. דכתיב הכהן המחטא אותה (שם) לאפוקי נשים שאינן ראויות לחיטוי וביקח קרח גבי חטאת ואשם ומנחה כתיב כל זכר יאכל אותו:

בכל מאכל. משום דקתני בפסח ואינו נאכל אלא צלי לקמן (דף נו): תני בכולהו ובכל מאכל: ליום ולילה. כדילפינן בפי שלישי (לעיל דף לו). ובשר זבח תודת שלמיו למדנו שנאכלת ליום אחד חטאת ואשם מנין תלמוד לומר זבח ובקדשים לילה הולך אחר היום דכתיב לא יניח ממנו עד בקר (ויקרא ז):

עד חצות. סייג עשו חכמים לתורה להרחיק אדם מעבירת כרת כדתנן בברכות בפרק קמא (דף ב). כל הנאכלין ליום אחד מצותן כו':

גמ'

היכי עביד. מתנת אצבע בקרן:

אמה אילך. כשהוא עומד אצל זוית המזבח נותן בתוך אמה של מקצוע לאיזה רוח שירצה או לדרום או למזרח בקרן דרומית מזרחית וכן בכל קרן:

מחטא ויורד. לשון הכתוב הכהן המחטא אותה (ויקרא ו):

אליבא דרבי אלעזר. לקמן מייתי פלוגתייהו: היא עצמה. כלומר כל עצמה ועיקר מצותה אינו אלא שם:

דכי'ע לא פליגי. דלא בעינן חודה דקרן כתיב ואמה על אמה ברום אמה הנתון בראש המזבח בכל זוית וזוית בכל מקום שבה קרוי קרן:

כי פליגי אליבא דרבי. דמכשר לה מחוט הסיקרא ולמעלה ואעייג דלא בקרן:

מר סבר. כי היכי דקרן הויא אמה על אמה אף כל שתחתיו כנגדו הוי קרן:

ומר סבר. כיון דקרא לאו אקרנות ממש קפיד בשאר המזבח לא שייך לשון קרן אלא בחודה של זוית:

המיומנת שבימין. אצבע הרגילה למלאכה ולא שאר אצבעות מוכנות להושיט ולטבל היינו שאצל גודל מיומנת אמנט"ר בלע"ז:

וחומר בגודלו ובאצבע קטנה. מושך את הדם שבאצבע כלפי למטה שיפול כולו למזבח:

חומר. לשון נחמרו בני מעיה (חולין דף נד). דנורי"ר בלע"ז:

ומחטא. זריקת חטאת קרוי חיטוי כמו הכהן המחטא אותה:

כנגד חודה. רבי היא דמכשר למטה מן הקרן להכי תנא לה בחודה:

³⁷⁴ ושעיר עזים אחד לחטאת לה' על עלת התמיד ועשה ונסמו

³⁷⁵ פג מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד תעשו את אלה. ל שעיר עזים אחד לכפר עליכם

דמים התחטוים - ניתנין מחוט הסיקרא ולמטון.
דברי רבי.

רבי אלעזר ברבי שמעון אומר:

במה דברים אמורין: בעולת העוף,

אבל בחטאת בהמה - היא עצמה אין נעשית אלא על גופה של קרן³⁷⁶ (ויקרא ד, כה).

אמר רבי אבהו:

מאי טעמא דרבי?

דכתיב: "וההראל ארבע אמות, ומההראל ולמעלה"³⁷⁷ (יחזקאל מג, טו).

"ארבע אמות" הוא דהויא?!

אמר רב אדא בר אבהו:

ומקום קרנות ארבע.

ומקום קרנות ארבע הויא?!

אלא אימא: רשות קרנות ארבע.

תנן התם:

"חוט של סיקרא חוגרו באמצע,

להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים" (מדות ג, א).

מנא הני מילי?

אמר רב אחא בר רב קטינא,

שנאמר: "והיתה הרשת עד חצי המזבח"³⁷⁸ (שמות כז, ה) -

התורה נתנה מחיצה להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים.

רש"י

בד"א. דמים העליונים כשירין

למעלה מן החוט מיד:

בעולת העוף. שנעשית למעלה

כדאמרינן בפרק קדשי קדשים

(לקמן דף סד):

אבל חטאת בהמה. דכתיב בה

קרן בהדיא אינה נעשית כו':

וההראל. מזבח:

ארבע אמות הוא דהואי. בתמיה

וכי אין גובהו או רוחבו אלא

ארבע אמות:

מקום קרנות ארבע. כלומר

הקרנות תופסין ארבע אמות

במזבח דכל קרן אמה על אמה:

ומקום קרנות ארבע הויא.

בתמיה והרי אין הקרנות אוכלין

במזבח אלא שתי אמות מן

המזרח למערב ושתיים מן הדרום

לצפון היינו שתיים על שתיים:

אלא. על כרחך ה"ק קרא רשות

קרנות ארבע כלומר שם רשות

הקרנות תופסת למטה מהן

ארבע אמות דהיינו עד החוט

דכוליה הוי קרן:

הרשת. כעין ציור מצוירת

בקליעה ושל נחשת הויא

בתחתיו של מזבח עשוי כנפה

וגובה עד חציו של מזבח:

התורה נתנה מחיצה. מדקפיד

אחצי מזבח:

³⁷⁶ ולקח מהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנת מזבח העלה ואת דמו ישפך אל יסוד מזבח העלה

³⁷⁷ וההראל ארבע אמות ומההראל ולמעלה הקרנות ארבע

³⁷⁸ ונתתה אתה תחת מרכב המזבח מלמטה והיתה הרשת עד חצי המזבח

12. נג, א-ב

"שירי הדם - היה שופך על יסוד דרומית".

תנו רבנן:

"אל יסוד המזבח"³⁷⁹ (ויקרא ד, לד) - זה יסוד דרומי.

אתה אומר: זה יסוד דרומי, או אינו אלא יסוד מערבי?
וילמד סתום מן המפורש!

אמר: ילמד ירדתו מן הכבש ליציאתו מן ההיכל,
מה יציאתו מן ההיכל בסמוך לו,
אף ירדתו מן הכבש בסמוך לו".

תניא:

"רבי ישמעאל אומר:

זה וזה יסוד מערבי.

רבי שמעון בן יוחאי אומר:

זה וזה יסוד דרומי".

בשלמא למאן דאמר "יסוד מערבי" קסבר: ילמד סתום מן המפורש.
אלא למאן דאמר "יסוד דרומי" - מאי טעמא?

אמר רב אסי:

קסבר האי תנא: כוליה מזבח בצפון קאי.

לישנא אחרינא:

כוליה פתח בדרום קאי.

תנא דבי רבי ישמעאל:

"רבי שמעון בן יוחאי אומר: זה וזה יסוד מערבי".

נג, ב

וסימניד: משכו גברי לגברא.

רש"י

אל יסוד המזבח. האמור
בחטאת החיצונה:

או אינו אלא יסוד מערבי.
כדאשכחן בפנימיות לעיל אשר
פתח אהל מועד וילמד סתום מן
המפורש:

ילמד ירדתו מן הכבש.
בחיצונות ושירי הדם בידו
מיציאתו מן ההיכל [ושיריים
הפנימיים בידו מה יציאתו מן
ההיכל] ביסוד מערבי שהוא
סמוך לו:

אף ירדתו מן הכבש. נשפכין
ליסוד דרומי שהוא סמוך לו:
זה וזה. חיצונים והפנימים:

סתום. החיצונים:

מפורש. פנימים שכתוב בהן
יסוד מערבי דכתיב אשר פתח
אהל מועד:

מ"ט. הא כתיב בפנימיים אל
יסוד אשר פתח אהל מועד:

קסבר כוליה מזבח בצפון פתח
ההיכל קאי. ואין המזבח לפני
הפתח כלום אלא אמה של יסוד
דרומי אי נמי בצפון העזרה קאי
והו חמש אמותיו כנגד הפתח
ואמה אחת מהן יסוד דרומי
אישתכח דכי נפיק מן הפתח
רואה יסוד דרומי לפניו מכוון
באמצע הפתח ואית דגרס כוליה
פתח בדרום מזבח קאי והיא
היא כל פתח ההיכל לדרומו של
מזבח הוא:

תנא דבי רבי ישמעאל. היו שונין
ברבי שמעון בן יוחאי זה וזה יסוד
מערבי תלמידי רבי ישמעאל היו
שונין משנה שנשנית בבית
מדרשו של רבי שמעון דזה וזה
יסוד מערבי כרבי ישמעאל:

וסימניד. שלא תחליף הגירסא
לומר זה וזה דרומי:

משכוה גברי לגברא. תלמידי ר'
ישמעאל שהן מרובין משכו את
ר"ש לומר כדברי רבן:

³⁷⁹ וְלָקַח הַהֵן מִדָּם הַחֲטָאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קִרְיַת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֵת כָּל דָּמָה יִשְׁפֹּךְ אֶל יִסּוּד הַמִּזְבֵּחַ

13. נג, ב

רס"י

מתני'

העולה קדשי קדשים. היא ליפסל ביוצא ובטבול יום ובמחוסר כפורים ומועלין בה: **שתי מתנות.** בקרן מזרחית צפונית ובקרן מערבית דרומית שכנגדה באלכסון והכי תנן במסכת תמיד (דף ל:): בא לו לקרן מזרחית צפונית נותן מזרחית צפונית מערבית דרומית נותן מערבית דרומית וטעמא משום דקרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד כדאמרין בשמעתין ועולה טעונה תורת מתן דמה כנגד היסוד וכדריבין לעיל (דף נא.) מק"ו משירי חטאת הילכך בעי [הנך] תרתי דאמרן:

שתי מתנות שהן ז'. בעינן כדי שיהא מתן הדם בדי' רוחות המזבח והא לא משכחת לה אלא בשתי קרנות העומדות באלכסונה של זו דאי בשתיים שברוח אחת לא הוי דם אלא בגי' רוחות של מזבח ולא קרינן ביה סביב: **שהן ארבע.** בגמי' מפרש היכי עביד:

גמ'

מאי טעמא תני בה קדשי קדשים. מאי דלא תני גבי חטאות ואשמות דהוּו נמי קדשי קדשים: **ומשני משום דלא כתיב בה.** איצטריך לאשמועינן דאפ"ה קדשי קדשים היא דהא כולה לגבוה ואין לך קדשי קדשים כזה ובקדשים קלים גופייהו מאי דאזיל מינייהו לגבוה קדשי קדשים הוא כדתנן לקמן בפי' התדיר (דף פט.) מעשר קודם לעופות מפני שהוא מין זבח ויש בו קדשי קדשים דמו ואימוריו:

משנה

העולה - קדשי קדשים:
שחיטתה - בצפון,
וקיבול דמה - בבלי שרת בצפון,
ודמה - טעון שתי מתנות שהן ארבע.
וטעונה הפשט וניתוח,
ובליל לאשים.

גמרא

"עולה" - מאי טעמא תני ליה "קדשי קדשים"?

משום דלא כתיב בה **"קדשי קדשים היא".**

14. נג, ב - נד, א

רפ"י

"וְדָמָה טַעוֹן שְׁתֵּי מִתְנוֹת."

היכי עביר?

אמר רב:

נותן וחוזר ונותן.

ושמואל אמר:

מתנה אחת כמין גמא נותן.

כתנאי:

"יכול יזדקנו זריקה אחת?

תלמוד לומר: "סביב"³⁸⁰ (ויקרא א, ה).

אי סביב, יכול יקיפנו פחות?

תלמוד לומר: "וְזָרְקוּ",

הא ביצד?

כמין גמא, שתי מתנות שהן ארבע.

רבי ישמעאל אומר:

נאמר באן: "סביב",

ונאמר להלן: "סביב"³⁸¹ (ויקרא ח, ט).

מה להלן פיסוק ארבע מתנות,

אף באן פיסוק ארבע מתנות³⁸².

אי מה להלן ארבע מתנות על ארבע קרנות,

אף באן ארבע מתנות על ארבע קרנות!

אמר רב: עולה טעונה יסוד, וקרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד."

מאי טעמא?

אמר רבי אלעזר:

לפי שלא היתה בחלקו של טורף³⁸³ (בראשית מט, כז).

דאמר רב שמואל בר רב יצחק:

מזבח אוכל בחלקו של יהודה אמה.

אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי חמא ברבי חנינא:

רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסה בחלקו של בנימין,

והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לנוטלה,

שנאמר: "הפך עליו כל היום"³⁸⁴ (דברים לג, יב),

לפיכך, וכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזין להקדוש ברוך הוא,

שנאמר: "ובין כתפיו שמן" (דברים לג, יב).

מיתבי:

"עולת העוף ביצד היתה נעשית?

היה מולק את ראשה ממול עורפה, ומבדיל,

וממצה דמה על קיר המזבח."

ואי אמרת: לא היה לה יסוד, באוירא בעלמא הוא דקא עביר!

אמר רב נחמן בר יצחק:

אימר כן התנו: אוירא דבנימין, קרקע דיהודה.

היכי עביר. דנעשים השתים שהן ארבע: **נותן וחוזר ונותן.** זורק מן הכלי ולמזבח ברוח זו של קרן וכן ברוח השניה של קרן וכן לקרן שכנגדה באלכסון ונמצא מן הדם לדי רוחות של מזבח מתנה לכל רוח: **כמין גמא.** זורק נגד הפינה מן הכלי והדם מתפשט לשתי רוחות הפינה והרי הוא כמין גמא אות יונת עשויה ככף פשוטה: **וזרקו את הדם על המזבח סביב.** בעולה כתיב וכן כתיב בשלמים ואשם: **ת"ל וזרקו.** ואין זריקה אלא מרחוק ובחוט אי אפשר להקיף אלא באצבע ובנגיעה: **ודמה טעון כו'. כמין גמא ובשתי קרנות שבאלכסון** דאיכא סביב לארבע רוחות המזבח ובזריקה: **ונאמר להלן סביב.** בחטאות המלואין בצו את אהרן: **מה להלן פיסוק ד' מתנות.** ד' נפסקות זו מזו דהא על ארבע קרנות נותן: **אף כאן.** אע"פ שבשתי קרנות פיסוק בעינן והיינו כדבר נותן וחוזר ונותן: **עולה טעונה יסוד.** תחילת מתנותיה צריכה נגד היסוד שיהא יסוד המזבח תחת מקום מתנה ומקל וחומר אייתניה לעיל בפירקין (דף נא.). **לא היה לה יסוד.** לקמיה מפרש היכי דמי הילכך בקרן מזרחית צפונית היה מתחיל: **מאי טעם.** לא היה לה יסוד: **טורף.** בנימין דכתיב ביה זאב יטרף (בראשית מט) שנתנבא יעקב עליו בבקר יאכל עד (שם) באחסנתיה תיתבני מדבחא ואותה הקרן לא היתה בחלקו כדמפרש ואזיל: **דאמר רב שמואל בר רב יצחק מזבח היה אוכל בחלקו של יהודה אמה.** אמה במזרחו אמה בדרומו על כל האורך בעובי אמה אלא שלא היתה אמה שבמזרח על פני כל המזרח שכשמגיע לקרן מזרחית צפונית היתה כלה בסמוך לקרן אמה וכן אכילת האמה הדרומית לא היתה מהלכת על פני כל הדרום שכשמגיע לקרן דרומית מערבית כלה בסמוך לקרן אמה כדתנן לקמן (דף נד.) היסוד מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל במזרח אמה אחת ובדרום אמה אחת נמצא יסוד לגי קרנות כזה: **רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה.** לדרומו של מזבח שחלקו של יהודה היתה במזרח כדתניא (יומא דף יב.) מה היה בחלקו של יהודה הר הבית (בכניסתו) והלשכות שבו והעזרות עזרת נשים כולה (ועזרת) ושנים ועשרים אמה של מקום דריסת רגלי הכהנים ומקום דריסת רגלי ישראל מיקרו עזרות נמצא חלקו של יהודה במזרח המזבח ובצדו [לדרום] והמזבח אוכל בחלקו אמה במזרח מלבד אמה של קרן מזרחית צפונית היתה כולה חלקו של יהודה שהיתה אותה אמה ברחוק מן הקרן אמה והרצועה היתה יוצאה בדרום למזבח ונכנסת בחלקו של בנימין שממקום הדרסה ולמעלה היה חלקו של בנימין אלא שרצועה זו היתה ליהודה באה בתוך חלקו של בנימין בדרומו של מזבח ומזבח אוכל בה אמה והיא אמה שהיא כניסת היסוד ראוי להיות בה כדאמר מר (מדות פרק ג מ"א) עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד כל אורך כותל מזרחי בעובי אמה היה אוכל חלקו של יהודה וכן כותל דרומי לבד אמה סמוך לקרן דרומית מערבית: **חופף.** כמו נזיר חופף ומפספס (שבת דף נ.) דפרוטי"ר דגריטו"ר בלע"ז כאדם המחשב ודואג: **ומבדיל.** בשתי סימנין ולא כחטאת שהיא בסימן אחד ולקמן יליף לה בפרק קדשי קדשים (דף סה.): **וממצה מדמה.** (ומקיף מחבר כמו אין מקיפין שתי חביות (ביצה דף לב:)) דוחק בית מליקתו לקיר והוא מתמצה ע"י דוחקו בקיר ולקמן אמרינן שעל קרן מזרחית דרומית היא נעשית ואי אין לה יסוד נמצא כשהוא מולקתה באויר היא נמלקת והדם נופל לארץ לאיבוד וא"ת נופל על הסובב שהרי למעלה היא נעשית הא קתני התם עשאה למטה מרגליו אפי אמה אחת כשרה: דלא קפיד אלא אלמעלה מן החוט: **באוירא בעלמא קעביר.** בתמיה: **אימר כך וכו'. ואיכא למימר** למעלה מגי דלאו קרקע הוא עשוי כמין בליטה קטנה כנגד אותה הקרן לקבל בה דם עולת העוף שלא יפול לארץ וקיר מזבח מיקרי אבל יסוד לא מיקרי להכשיר הקרן למתן דמים הצריכי לנותן כנגד היסוד שאין יסוד אלא המיוסד בארץ:

³⁸⁰ וישח את בנו הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הפהלים את הדם וזרקו את הדם על המזבח סביב אשר פתח אהל מועד
³⁸¹ וישם את המצנפת על ראשו וישם על המצנפת אל מול פניו את ציץ הזהב נזר הקדש כאשר צוה ה' את משה
³⁸² הוגה לפי רשי ותורת כהנים. במהדורת וילנא גורסים: פיסוק וארבע מקנות
³⁸³ בנימין זאב יטרף בבקר יאכל עד ולעוד והלק שלל
³⁸⁴ לבנימין אמר וידיד ה' ישמן לבטח עליו הפך עליו כל היום ובין כתפיו שמן

15. נד, א-ב

רש"י

רב אמר בבנין. בקרן דרומית מערבית בנו היסוד אמה באורך הדרום וחדלו להם כל הדרום וכל המזרח עד אמה סמוך לקרן צפונית מזרחית כדאמרן (לקמן) אוכל במזרח אמה ובדרום אמה:

לוי אומר בדמים. יסוד היה על פני כל המזרח אבל לא נותנין דמים בחלקו של יהודה:

יתבני מדבחה. בניינא גופיה משמע:
אוכל. תופס:

במזרח אמה אחת. ובמקצוע צפונית מזרחית משוך לצד מזרח אמה ולא יותר כמו שציירתי למעלה קשיא ללוי דהא בניינא משמע:

על שלשים ושתים. קשיא לרב דמשמע ריבוע היה:

מן הצד. לאו בארבעת רבעין קחשיב אלא מצד צפון היה לייב אבל מזרח ודרום לא היה אלא לייא על לייא דקרן דרומית מזרחית חסרה לה אמה לדרום ואמה למזרח:

נמצא פורח על אמה יסוד ועל אמה

סובב. ולקמן הוא בפרק קדשי קדשים (דף סב:) דרמינן מתנינן אהדדי דתנן חדא כבש היה לדרומו של מזבח אורך לייב והמזבח לייב אורך הרי אורך המזבח והכבש ס"ד וכי מני להו אהדדי תנן הכבש והמזבח ס"ב והא שיתין וארבע הוי תפסין בקרקע העזרה והתם לגבי תפיסת הקרקע קא מני להו ומשנינן נמצא שראש הכבש פורח ועולה על שתי אמות של כניסת היסוד וסובב ונמצא שתי אמות העליונות נבלעות בל"ב של מזבח מדקתני פורח על אמה של יסוד מכלל דאיכא כניסת היסוד לדרום קשיא לרב דאמר דאוכל במזרח אמה אחת ובדרום אמה אחת דקתני ותו לא בבנין קאמר והכבש בדרום הוא ויש תחתיו כניסת יסוד המזבח:

אימא כנגד אמה יסוד. כנגד מקום שהכניסה ראויה להיות ולא שהיתה שם ומיהו שתי אמות נבלעות לתוך לייב של מזבח שהיה כנס לתוך הפנימי שכנגד בליטה שהיסוד התחיל בה לאכול בה בדרום אמה אחת:

מלבן. הוא דפוס מרובע עשוי מארבע קרשים וכל אחת ארוכה לייב כעין אנשטרי"א שעושין לכירים ורוחב הקרש אמה והוא גובהו של מלבן ממלאו אבנים וסיד וזפת וקוניא עד שמשווהו לגובה המלבן:

מפולמות. לחות:
קוניא. ניתוך אבר כעין שעושין לצפוי כלי חרס שקורין פולמי"ר:

וממחה. אישפרידי"ר בלע"ז ושופך בתוך המלבן על אבנים ונדבקים יחד על ידי אלו וזה היסוד הראשון ששנינו בו עלה אמה:

וחוזר ומביא כו'. ומושיבו על זה וממלאו נמצאת כניסת אמה זה יסוד בולט אמה זה סובב:

וחוזר ומביא כו'. וזה סובב על זה היה כהן מהלך כדמפרש ואזיל שהמלבן השלישי שהושיבו על זה קצר ממנו שתי אמות על שתי אמות נמצא האמצעי בולט מתחת העליון אמה בכל צד:

["וקרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד"].

מאי "לא הוא לה יסוד"?

רב אמר:
בבנין.

לוי אמר:
בדמים.

["בנימין זאב יטרף בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל"] (בראשית מט, כז).

רב מתרגם: באחסנתיה יתבני מדבחה.

לוי מתרגם: באחסנתיה יתבני מקדשא, מקום מקודש לרמים.

תא שמע:

"היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב, אוכל בדרום אמה אחת,

ובמזרח אמה אחת" (מדות ג, א)!

מאי "אוכל"?

נמי בדמים.

תא שמע:

"המזבח היה שלשים ושתים על שלשים ושתים" (מדות ג, א)!

הכא במאי עסקינן: מן הצד.

תא שמע:

"ונמצא פורח אמה על יסוד ואמה על סובב" (מדות ה, ב)!

אימא: כנגד, אמה יסוד,

ועל אמה סובב.

תא שמע:

דתני לוי:

"ניצד בונין את המזבח?

מביאין מלבן שהוא שלשים ושתים על שלשים ושתים,

וגובהו אמה,

ומביא חלוקי אבנים מפולמות בין גדולות בין קטנות

ומביא סיד וקוניא וזפת, וממחה,

ושופך.

וזה הוא מקום יסוד.

וחוזר ומביא מלבן שהוא שלשים אמה על שלשים אמה,

וגובהו חמש אמות,

ומביא חלוקי אבנים מפולמות בין גדולות בין קטנות

ומביא סיד וקוניא וזפת, וממחה,

ושופך,

[והוא מקום הסובב].

וחוזר ומביא מלבן שהוא עשרים ושמונה על עשרים ושמונה אמות,

וגובהו שלש אמות,

ומביא חלוקי אבנים מפולמות בין גדולות בין קטנות

ומביא סיד וקוניא וזפת, וממחה,

ושופך,

רש"י

מקום המערכה. כלומר ראש המזבח:

וחוזר ומביא מלבן של אמה כו'. ומושיבו בזוית המזבח מלמעלה קתני מיהא מלבן התחתון של ל"ב על ל"ב אלמא יסוד בולט בו מד' רוחותיו:

דגיזו ליה. אחר שיבש סתר הבנין מעל חלקו של יהודה:

ופרכינן והא אבנים שלמות כתיב. שיהא חלק ולא פגימות פגימות ואי אפשר לסתירה להיות חלקה:

דמחית מידי מתותיה. כלומר במקומו על (כנגד) חלקו של יהודה הניח עץ ארוך ועובי כעובי המלבן וחלק [והניח] בתוך המלבן ולא יכול להדביק עם חלוקי האבנים ע"י שפיכת המיחוי של סיד וקוניא ולכשיבש קצת נטלו ונשאר מקומו חלק:

קרנות של מזבח חלולות היו. נקבים נקבים עמוקים בארבעתן שיפול דם החטאת ויבלע לתוכו: כמזרק כזיות מזבח. אלמא בית קיבול יש כמזרקים:

דמחית מידי מתותיה. מקלות וקסמין [דקים] נתן בין חלוקי האבנים וכשיבש הוציאם ונשאר מקומות בנקבים חלוקים ולא הוצרך לפגום בפגימות לנקבים:

והוא מקום המערכה.
וחוזר ומביא מלבן שהוא אמה על אמה,
ומביא חלוקי אבנים מפולמות, בין גדולות בין קטנות,
ומביא זפת וקוניא וממחה ושופך,
וזהו קרו.
וכו לכל קרו וקרו!"

נדב, וכי תימא: ^דגיזו ליה - "אבנים שלמות"³⁸⁵ (דברים כו, ו) כתיב!

דמחית מידי מתותיה, ושקיל ליה.

דאי לא תימא הכי,

הא דאמר רב פהנא:

אבנים של קרנות חלולות היו,

דכתיב: "ומלאו פמזרק קזיות מזבח"³⁸⁶ (זכריה ט, טו).

הכא נמי, "אבנים שלמות" אמר רחמנא!

אלא דמחית מידי מתותיה ושקיל ליה,

הכא נמי דמחית מידי מתותיה ושקיל ליה.

³⁸⁵ אבנים שלמות תבנה את מזבח ה' אלהיה והעלית עליו עולת לה' אלהיה

³⁸⁶ ה' צבאות יגן עליהם ואכלו וכבשו אבני קלע ושתי המזבחות יין ומלאו פמזרק קזיות מזבח

16. נד, ב

רס"י

שהן יושבים ברמה. בעירו של שמואל:
נויו של עולם. למצוא מקום לבית הבחירה מן התורה:
ועלית. בכל שערך קרי עלייה ומשם לבית המקדש מלמד שבית המקדש היה גבוה מכל ארץ ישראל:
וארץ ישראל גבוהה מכל הארצות. לא מיבעיא לן הכא ולא הכא נפקא לן אלא מקרא אחרינא דכתיב (ירמיהו טז כג) לא יאמר עוד חי וגוי כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון ומכל המקומות אשר הדחתים שם וגוי':
דוכתייה. מקומו היכן מקום הגבוה בא"י בגבול מי הוא:
אייתו ספר יהושע. לבדוק בגבולי השבטים ולא פירשו שם באחד מכל השבטים פיאות גבוליהם לארבע רוחותיהם חוץ משבט יהודה ובנימין שנתפרשו שם כל הגבולים מסובבין ברוחותיה ומקצועותיה גבול יהודה לדרומה של ארץ ישראל וארץ אדום גבולו לדרום על פני כולו ואורך גבול יהודה מן המזרח למערב על פני אורך כל גבולה של א"י ים המלח למזרח וים הגדול למערב והן מן גבולי ארץ ישראל בפרשת אלה מסעי וגבול צפוני של ארץ יהודה לא היה מכוון לארכו אלא התחיל למזרח מן הירדן ועולה למערב ומרחיב מאמצעו ופונה באלכסון לצפון ועולה מדביר ומרחיב לצד צפון אל הכתף היבوسی היא ירושלים ומשהתחיל מן המזרח מונה והולך עד ירושלים:
כתיב ועלה הגבול ולא כתיב וירד. ועוד כתיב בעלייה אחת מירושלים עד ראש ההר על פני גיא בן הינוס ומשם עד הים שהוא לרוח מערב כתיב ותאר הגבול וירד הגבול:
ולא כתיב ועלה. ונחלת בנימין בצפונה של נחלת יהודה וגבול נגב לבנימין הוא גבול צפונה ליהודה אלא שאין אורך נחלת בנימין מן המזרח ועד הים אלא עד ירושלים ועד ההר אשר על גיא בן הינוס ועד קרית יערים:
כתיב ועלה ותאר ולא כתיב וירד. ותאר אינה לא עליה ולא ירידה למדנו שראש ההר אשר על גיא בן הינוס הוא גבוה מן הכל ולמעלה מירושלים דמירושלים ולשם כתיב ועלה:
סבור למיבנייה בעין עיטס. נראה בעיני שהוא מעין מי נפתוח האמור שם אחר עליית ההר אשר על פני גיא בן הינוס אשר לא נכתב ירידה בינתיים:
ניתתי ביה קליל. נעשה אותו נמוך מעט ונבנהו בירושלים שהיא למטה כדכתיב כתפיו ולא כתיב ראשו:
ואיכא דאמרי. האי דלא בנאה בעין עיטס משום דרחיק שם נחלת בנימין מנחלת יהודה יותר משיעור הר הבית ואפשר לסמוך לשכת הגזית לעזרה ואנן בעינן סנהדרין בעזרה דכתיב וקמת ועלית וגוי' וצריכה להיות בחלקו של יהודה כדמפרש ואזיל גמירי סנהדרין בחלקו של יהודה כדכתיב (בראשית מט) ומחוקק מבין רגליו:
את כל ענותו. אשר עינה את עצמו לעסוק ולדעת ונשבע ונדר אם אבא באהל וגוי':

דרש רבא:
 מאי דכתיב: **"וילך דוד ושמואל וישבו בנתי ברמה"**³⁸⁷ (שמואל א' יט, יח-יט)?
 וכי מה ענין **"ניות"** אצל **"רמה"**?

אלא, שהיו יושבין ברמה, ועסקין בנויו של עולם.

אמרי: כתיב: **"וקמת ועלית אל המקום"**³⁸⁸ (דברים ז, ח), מלמד שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל, וארץ ישראל גבוהה מכל ארצות. לא הווי ידעי דוכתייה היכא, אייתו ספר יהושע, בכולהו כתיב: **"וירד ... ועלה הגבול ... ותאר הגבול"**³⁸⁹ (יהושע טו, ו-יא), בשבט בנימין **"ועלה"** כתיב, ו'ירד' לא כתיב, אמרי: שמע מינה הכא הוא מקומו.

סבור למבנייה בעין עיטס, דמדלי,
 אמרי: ניתתי ביה קליל, דכתיב: **"ובין כתפיו שמן"**³⁹⁰ (דברים לג, יב).

ואיבעית אימא:
 גמירי דסנהדרין בחלקו דיהודה, ושכינה בחלקו דבנימין,
 ואי מדלינן ליה, מתפליג טובא,
 מוטב דניתתי ביה פורתא,
 דכתיב: **"ובין כתפיו שמן"**.
 ועל דבר זה, נתקנא דואג האדומי בדוד,
 דכתיב: **"כי קנאת ביתך אכלתני"**³⁹¹ (תהלים סט, י).
 וכתיב: **"זכור ה' לדוד את כל ענותו אשר נשבע לה' ...**
אם אבא באהל ביתי אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה עד אמצא מקום לה'.
הנה שמענוה באפרתה מצאנוה בשדה יער"³⁹² (תהלים קלב, א-ו),
"באפרתה" - זה יהושע דקאיתי מאפרים,
"מצאנוה בשדה יער" - זה בנימין, דכתיב: **"בנימין זאב יטרף"**³⁹³ (בראשית מט, כז).

³⁸⁷ יח ודוד ברח וימלט ויבא אל שמואל הרממה ויגד לו את כל אשר עשה לו שאול וילך הוא ושמואל וישבו בניות. יט ויגד לשאול לאמר הנה דוד בניות ברמה

³⁸⁸ פי יפלא ממה דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדיו ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריה וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיו בו
³⁸⁹ ו ועלה הגבול בית חגלה ועבר מצפון לבית הערבה ועלה הגבול אבן בהן בן ראובן. ז ועלה הגבול דברה משמק עכוו וצפוניה פנה אל הגלגל אשר נכה למעלה אדמים אשר מנגב לנחל ועבר הגבול אל מי עין שמש והיו תצאתיו אל עין רגל. ח ועלה הגבול גי בן הנם אל פתח היבוסית מנגב היא יהושלם ועלה הגבול אל ראש ההר אשר על פני גי הנם ומה אשר בקצה עמק רפאים צפונה. ט ותאר הגבול מראש ההר אל מעין מי נפתוח ויצא אל ערי הר עפרון ותאר הגבול בעלה היא קרית יערים. י ונסב הגבול מפעלה ומה אל הר שעייר ועבר אל פתח הר יערים מצפונה היא קסלוו וירד בית שמש ועבר תמנה
³⁹⁰ לבנימין אמר וידיד ה' ישכן לבטח עליו הפך עליו כל היום ובין כתפיו שמן
³⁹¹ כי קנאת ביתך אכלתני וחרפות חורפיה נפלו עלי
³⁹² א שיר המעלות זכור ה' לדוד את כל ענותו. ב אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב. ג אם אבא באהל ביתי אם אעלה על ערש יצועי. ד אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה. ה עד אמצא מקום לה' משכנות לאבי יעקב. ו הנה שמענוה באפרתה מצאנוה בשדי יער
³⁹³ בנימין זאב יטרף בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל

17. נד, ב - נה, א

רפ"י

משנה

מתני'
זבחי שלמי צבור. כבשי עצרת :
אשם גזילות. האמור בשבועת
 הפקדון (ויקרא ה) :
אשם מעילות. הנהנה מן הקדש :
אשם שפחה חרופה. הבא על
 שפחה כנענית המיועדת לעבד
 עברי :
אשם נזיר. שנטמא במת דכתיב
 ביה והזיר לה' את ימי נזרו וגוי'
 (במדבר ו) :
אשם תלוי. ספק שגג בכרת ספק
 לא חטא והוא כתוב בויקרא גבי
 אשם מעילות אשם ודאי ל"ג
 שכל אלו שהוזכרו אשמות ודאין
 הן חוץ מאשם תלוי :
שתי מתנות שהן ארבע. דבאשם
 נמי בעינן זריקת סביב דכתיב
 במקום אשר ישחטו וגוי' (ויקרא
 ז) :
ונאכלין לפנים מן הקלעים.
 דכתיב באשם בויקח קרח לכל
 אשםם וגוי' בקדש הקדשים
 תאכלנו וגוי'. וזבחי שלמי צבור
 בגמרא מפרש מנא ליה :

גמ'

ועשיתם שיעיר עזים וגוי'. גבי
 שתי הלחם וכבשי עצרת כתיב
 וסיפיה דקרא ושני כבשים וגוי' :
ועל זבחי שלמיכם וגוי'. על כרחך
 בשלמי צבור כתיב שאין קרבן
 יחיד טעון כלי שיר שאין
 אומרים שיר על קרבן יחיד
 כדאמר בערכין (דף י:) :
קדשי קדשים. נפסלים בטבול
 יום וביוצא (ובלינה) :
היקשא קמא. דאיתקש
 לחטאת : הי"ג מה חטאת כו' :

זבחי שלמי צבור³⁹⁴ (ויקרא כג, טו-כ) **ואשמות**.
אלו הן אשמות: **אשם גזילות**³⁹⁵ (ויקרא ה, כ-כו),
אשם מעילות³⁹⁶ (ויקרא ה, טו-טז),
אשם שפחה חרופה³⁹⁷ (ויקרא יט, כ-כב),
אשם נזיר³⁹⁸ (במדבר ו, יב),
אשם מצורע³⁹⁹ (ויקרא יד, יב),
אשם תלוי⁴⁰⁰ (ויקרא ה, יז-יח).

שחיתתן - בצפון,
וקיבול דמן - בכלי שרת בצפון,
ודמן - טעון שתי מתנות שהן ארבע,
ונאכלין - לפנים מן הקלעים,
לזכרי בהונה,
לכל מאכל
ליום ולילה עד חצות.

נה, א גמרא

מנא לן דבְעֵי צִפּוֹן?

דְתַנִּי רַבֵּה בַר רַב חֲנַן קָמִיה דְרַבָּא:
"ועשיתם שיעיר עזים אחד לחטאת" (ויקרא כג, יט),
מה חטאת בצפון, אף שלמי צבור בצפון."

אמר ליה רבא:
 וכי חטאת מהיכן למדה?
 מעולה⁴⁰¹ (ויקרא ו, יח),
 דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש!?

אלא, מִדְתַּנִּי רַב מְרִי בְרִיה דְרַב כְּהֵנָּא:
"על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם" (במדבר י, י),
מה עולה קדשי קדשים, אף זבחי שלמי צבור קדשי קדשים,
מה עולה בצפון, אף זבחי שלמי צבור בצפון."

אלא היקשא קמא למאי אתא?

³⁹⁴ **סו** וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהייה. **סו** עד ממחרת השבת השביעית תספרו
 המשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'. **יז** ממושבתיכם תביאו להם תנופה שתיים שני עשרונים סלת תהייה המין תאפינה במרום לה'.
יח והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופר בן בקר אחד ואילם שניים יהיו עלה לה' ומנחתם ונספיהם אשה דיה ניהח לה'.
יט ועשיתם שיעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים. **כ** והניף הכהן אתם על לחם הבקרים תנופה לפני ה' על שני כבשים
 קדש יהיו לה' לכהן
³⁹⁵ **כ** וידבר ה' אל משה לאמר. **כא** נפש מי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו במקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו. **כב** או מצא
 אבדה וכחש בה ונשבע על שקר על אחת מכל אשר יעשה האדם לחטא בהנה. **כג** והיה מי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העשק
 אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו או את האבדה אשר מצא. **כד** או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו והמשתני יסף עליו
 לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו. **כה** ואת אשמו יביא לה' איל תמים מן הצאן בערךך לאשם אל הכהן. **כו** וכפר עליו הכהן לפני ה' ונסלח לו על
 אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה
³⁹⁶ **סו** נפש מי תמעל מעל וחסאה בשגגה מקדשי ה' והביא את אשמו לה' איל תמים מן הצאן בערךך כסף שקלים בשקל הקדש לאשם. **סז** ואת
 אשר חטא מן הקדש ושלם ואת המישתנו יוסף עליו ונתן אותו לכהן והכהן וכפר עליו באיל האשם ונסלח לו
³⁹⁷ **כ** ואיש מי ישכב את אשה שכבת זרע והוא שפחה נחרפת לאיש והפקדה לא נפקדה או חפשה לא נתן לה בקרת תהיה לא יומתו מי לא חפשה.
כא והביא את אשמו לה' אל פתח אהל מועד איל אשם. **כב** וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני ה' על חטאתו אשר חטא ונסלח לו
 חטא
³⁹⁸ והזיר לה' את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאשם והימים הראשונים יפלו מי טמא נזרו
³⁹⁹ וקלח הכהן את הכבש האחד והקריב אתו לאשם ואת לג השמן והניף אתם תנופה לפני ה'
⁴⁰⁰ **יז** ואם נפש מי תחטא ועשיתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו. **יח** והביא איל תמים מן הצאן בערךך לאשם
 אל הכהן וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח לו
⁴⁰¹ **דבר אל אהרן ואל בניו לאמר זאת תורת החטאת במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת לפני ה' קדש קדשים הוא**

כי חטאת,

מה חטאת אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה, אף זבחי שלמי צבור לזכרי כהונה.

אמר ליה אביי:

אי הכי, גבי איל נזיר,

דכתיב: "והקריב את קרבנו לה': כבש בן שנתו תמים אחד לעלה,

וכבשה אחת בת שנתה תמימה לחטאת,

ואיל אחד תמים לשלמים" (במדבר ו, יד),

הכי נמי נימא דהקיש הכתוב ל"חטאת",

מה חטאת אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה,

אף איל נזיר נמי אינו נאכל אלא לזכרי כהונה?!

הכי השתא?!

התם - כיון דכתיב: "ולקח מהן את הזרע בשלה מן האיל"⁴⁰² (במדבר ו, יט),

מכלל דכוליה בעלים אכלי ליה!

זרוע בשלה מיהא לא ליתאכיל אלא לזכרי כהונה!

קשיא.

ואיבעית אימא:

קדשי - אקרוי⁴⁰³ (במדבר ו, כ),

קדשי קדשים - לא אקרו.

ואלא למאי הלכתא איתקש?

אמר רבא:

שאם גלח על אחד משלשתן - יצא.

רפ"י

כיון דכתיב ולקח הכהן את הזרוע. סיפיה דקרא קדש הוא לכהן ש"מ השאר לבעלים:

קדש איקראי. זרוע בשלה ומדלא כתיב קדשי קדשים ש"מ לא איתקוש לחטאת להכי דתיהוי עלי חומרא דקדש קדשים דבהדיא מעטיה מדכתיב קדש ולא כתיב קדשים וגבי שלמי צבור אע"ג דכתיב בהו נמי קדש יהיו להי לכהן (ויקרא כג) ולא כתיב קדשי קדשים כיון דכתיב להי לאו למעוטיה הוא מהיקשא דאיכא למימר כמאן דכתיב קדשי קדשים דמי:

אלא למאי הלכתא איתקש. איל נזיר לחטאת:

שאם גילח על אחת משלשתן יצא. וחטאת הוא דילפא משלמים מה איל נזיר אם הביאו יחידי בלא חטאת ועולה יצא דכתיב (במדבר ו) ואחר ישתה הנזיר יין ואמר מר בסיפרי אחר מעשה יחידי והיינו שלמים שעיקר תגלחתו של נזיר תלויה בשלמיו שהרי הוזקקו לו לשלח שערו תחת הדוד כדכתיב (שם) על האש אשר תחת זבח השלמים ותניא בסיפרי וגלח הנזיר פתח אהל מועד בשלמים הכתוב מדבר כלומר גילוחו של נזיר ע"י דבר שנאמר בו ושחט פתח אהל מועד והיינו שלמים בויקרא או אינו אלא כמשמעו שיגלח פתח אהל מועד ממש אם אמרת כן דרך בזיון כו':

⁴⁰² ולקח מהן את הזרע בשלה מן האיל וחלת מצה אחת מן הסל ודקיק מצה אחד ונתן על כפי הנזיר אחר התגלחו את נזרו

⁴⁰³ והניח אותם הכהן תנופה לפני ה' קדש הוא לכהן על תזוה התנופה ועל שוק התרומה ואחר ישתה הנזיר יין

18. נה, א

רפ"י

משנה

התודה⁴⁰⁴ (ויקרא ז, יב),
 ואיל נזיר⁴⁰⁵ (במדבר ו, יד) - קדשים קלים,
 שחיתותן - בכל מקום בעזרה,
 ודמן - טעון שתי מתנות שהן ארבע,
 ונאכלין - בכל העיר,
 לבכל אדם,
 בכל מאכל,
 ליום ולילה עד חצות.
 המזרם מהם - פיוצא בהן,
 אלא שהמזרם נאכל לפנהנים, לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם.

גמרא

תנו רבנן:
 "את חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור"⁴⁰⁶ (ויקרא י, יד),
 אמר רבי נחמיה:
 וכי ראשונים בטומאה אכלום?
 אלא טהור מכלל שהוא טמא,
 טהור - מטומאת מצורע,
 טמא - מטומאת זב,
 ואיזה זה? זה מחנה ישראל".

ואימא: טהור מטומאת זב וטמא מטומאת מת,
 ואיזה זה? זה מחנה לוייה!

אמר אביי:

אמר קרא: "ואכלתם אתה במקום קדוש"⁴⁰⁷ (ויקרא י, ג),
 "אותה" - במקום קדוש,
 ולא אחרת במקום קדוש,
 אפקה למחנה לוייה,
 הדר פתיב: "במקום טהור" (ויקרא י, יד) - אפקה למחנה ישראל.

רבא אמר:

"אתה" - במקום קדוש,
 ולא אחרת במקום קדוש,
 אפקה לגמרי,
 הדר פתיב רחמנא: "תאכלו במקום טהור" (ויקרא י, יד) - עיילא למחנה ישראל.

ואימא: עיילא למחנה לוייה!

לחדא - מעיילין,

לתרתיה - לא מעיילין.

אי הכי, אפוקי נמי: לחדא - מפקינן,
 מתרתיה - לא מפקינן!

ועוד: "לא תוכל לאכול בשעריך"⁴⁰⁸ (דברים יב, יז) פתיב!

אלא, מחנורתא כדאביי.

מתני'
 קדשים קלים. אין (לך) מועלין
 בהן:
 בכל מקום. אין טעונין צפון:
 ונאכלין בכל העיר. בגמי מפרש:
 לכל אדם. לזרים:
 ליום ולילה. בתודה כתיב ביום
 קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד
 בוקר ותניא תודת שלמיו לרבות
 שלמי נזיר:
 המזרם מהן. מן התודה חזה
 ושוק כשאר שלמים דהא
 איתקש לשלמים כדאמרן זבח
 השלמים אם על תודה (ויקרא ז)
 וארבע חלות מדי מינין שבה
 כדכתיב אחד מכל קרבן וגוי'
 לכהן הזורק וגוי' (שם) ומזרם
 מאיל נזיר זרוע בשלה וחזה
 ושוק נמי ביה כתיבי וחלת מצה
 אחת ורקיק מצה אחד כיוצא
 בהן ונאכלין בכל העיר ליום
 ולילה:

אלא. שאינו לבעלים אלא
 לכהנים:
 ולנשיהם. כדכתיב (ויקרא י)
 ואת חזה התנופה וגוי' אתה ובניך
 ובנותיך:

גמ'

תאכלו במקום טהור. בפרשת
 ויהי ביום השמיני כתיב:
 וכי הראשונים בטומאה אכלום.
 קרבנות הראשונים שנאמרו
 תחילה בענין כגון שעירים
 ומנחה:

טהור מכלל שהוא טמא. מדלא
 כתיב קדש ש"מ טהור במקצת
 קאמר ולא מן הכל הא כיצד
 במחנה הטהור מטומאת מצורע
 שאין מצורע נכנס לו וטמא
 מטומאת זב שהזבין נכנסין שם
 ואיזה זה זה מחנה ישראל
 במדבר כל דגל בתוך אסיפת דגלו
 ובית עולמים תוך ירושלים
 דאמרינן בפסחים (דף סז.)
 מצורע משתלח חוץ לגי מחנות
 זב נכנס למחנה ישראל אבל לא
 למחנה לוייה והוא במדבר חניית
 הלויים סביב למשכן העדות בבית
 עולמים הר הבית וטמא מת
 מותר ליכנס במחנה לוייה שנאמר
 ויקח משה את עצמות יוסף עמו
 (שמות יג) עמו במחיצתו:
 אותה. במנחה כתיב בההוא
 ענינא:

ואין אחרת. ואין לחמי תודה
 במקום קדוש: אפקה. ממחנה
 שכינה שקרבה בתוכה למחנה
 לוייה הדר כתיב במקום טהור
 להקל ולומר טהרה כל דהו דלא
 איצטרך פשיטא דבטומאה
 ממש לא אכלי לה:
 אפקה לגמרי. ואפי' חוץ לחומה
 במשמע (בשעריך) חוץ
 לירושלים:

ועוד לא תוכל לאכול בשעריך
 כתיב. והיכי אמרינן אפקיה
 לגמרי:

404 אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן וסלת מורבת חלת בלולת בשמן
 405 והקריב את קרבנו לה' כבש בן שנתו תמים אחד לעלה וכבשה אחת בת שנתה תמימה לחטאת ואיל אחד תמים לשלמים
 406 ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנותיך אתה כי חקך וחק בניה נתנו מזבחי שלמי בני ישראל
 407 ואכלתם אתה במקום קדוש מי חקך וחק בניה הוא מאשי' ה' מי בן צייתי
 408 לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך ותיירשך וציתך וקברת מקרך וצאנא וכל נדריך אשר תדר ונדבתיך ותרומת נדך

19. נה, א-ב

רפ"י

משנה

שְׁלָמִים - קְדָשִׁים קְלִים,
שְׁחִיטָתוֹ - בְּכָל מְקוֹם בַּעֲזָרָה,
וְדָמָו - טַעֲוֹן שְׁתֵּי מִתְּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע,
וְנֹאכְלֵיו - בְּכָל הָעִיר,
לְכָל אָדָם,
בְּכָל מֵאֵל,
לְשָׁנֵי יָמִים וְלֵילָה אֶחָד.
הַמִּזְבֵּחַ מֵהֶם - כִּיּוֹצֵא בָהֶם,
אֲלֵא שֶׁהַמִּזְבֵּחַ נֹאכֵל לִפְנֵיהֶם, לְנִשְׁיָהֶם וְלַעֲבָדֵיהֶם.

גמרא

תנו רבנן:

"וּשְׁחִטּוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד" ⁴⁰⁹ (ויקרא ג, ב),
 "וְשָׁחַט אֹתוֹ לְפָנֵי אֹהֶל מוֹעֵד" ⁴¹⁰ (ויקרא ג, ח),
 "וְשָׁחַט אֹתוֹ לְפָנֵי אֹהֶל מוֹעֵד" ⁴¹¹ (ויקרא ג, יג).
 לְהַכְשִׁיר אֶת כָּל הַרוּחוֹת בְּקְדָשִׁים קְלִים.
 קַל וְחוֹמֵר לְצַפּוֹן:

וְמֵה קְדָשִׁי קְדָשִׁים שֶׁלֹּא הוֹכְשָׁרוּ בְּכָל הַרוּחוֹת הוֹכְשָׁרוּ בְּצַפּוֹן ⁴¹² (ויקרא א, יא),
 קְדָשִׁים קְלִים שֶׁהוֹכְשָׁרוּ בְּכָל הַרוּחוֹת - אֵינּוּ דִין שֶׁהוֹכְשָׁרוּ בְּצַפּוֹן?
 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר:

לֹא נֶאֱמַר הַתּוֹבֵא אֲלֵא לְהַכְשִׁיר צַפּוֹן,
 שִׁיבּוֹל,

וְהֵלֵא דִין הוּא:

וְמֵה קְדָשִׁים קְלִים שֶׁהוֹכְשָׁרוּ בְּכָל הַרוּחוֹת -
 לֹא הוֹכְשָׁר מְקוֹמָן אֲצֵל קְדָשֵׁי קְדָשִׁים,
 קְדָשֵׁי קְדָשִׁים שֶׁלֹּא הוֹכְשָׁרוּ אֲלֵא בְּצַפּוֹן -
 אֵינּוּ דִין שֶׁלֹּא הוֹכְשָׁר מְקוֹמָן אֲצֵל קְדָשִׁים קְלִים?
 תְּלַמּוּד לּוֹמֵר: "אֹהֶל מוֹעֵד".

נה, ב במאי קא מיפלגי?

תנא קמא סבר: תלתא קראי קתיבי,
 חד (ויקרא ג, ב) - לגופיה דניבעי פתח אהל מועד,
 וחד (ויקרא ג, ח) - להכשיר צדדין,
 וחד (ויקרא ג, יג) - לפסול צידי צדדין.
 וצפון - לא איצטריך קרא.

ורבי אליעזר סבר:
 חד - לגופיה דניבעי פתח אהל מועד,
 וחד - להכשיר צפון,
 וחד - להכשיר צדדין,
 וצידי צדדין - לא איצטריך קרא.

מאי שנא הכא דקתיב: "פתח אהל מועד" (ויקרא ג, ב)?
 ומאי שנא התם דקתיב: "לפני אהל מועד" (ויקרא ג, ח)?

קא משמע לן:

מתני'
 בכל מקום. אף בדרום ובגמרא
 יליף לה:
 בכל העיר. כדאמרו לעיל בחזה
 ושוק דשלמי יום שמיני:
 לשני ימים ולילה אחד. דהכי
 כתיב בהו ובגמרא מייתי לה:

גמ'
 ושחטו כו'. כל שלש פרשיות
 בשלמים חדא בבן בקר וחדא
 בבן כשב וחדא בעז בקמייתא
 כתיב ושחטו פתח אהל מועד
 ובתרתיה כתיב לפני אהל מועד:
 להכשיר כל הרוחות שבעזרה.
 דלפני משמע כל שלפני ההיכל
 ושבצדין לקמיה יליף ומפרש
 לה:

קל וחומר לצפון. לירך מזבח
 צפוני הקבוע לעולה ולקדשי
 קדשים ומשום פלוגתא דפליג
 רבי אליעזר עלה ואמר צפון
 איצטריך קרא בהדיא לרבווי
 לשחיטת קדשים קלים איצטריך
 לתיי' למימר האי קל וחומר
 לצפון:

לא בא אחד מן הכתובין הללו
 אלא להכשיר צפון. לקמיה
 מפרש מאי פלוגתייהו:
 שיכול והלא דין הוא. שלא יהא
 צפון בכלל לפני אהל מועד
 להכשירו לשחיטת שלמים:

לא הוכשר מקומן. שלשה
 הרוחות הכשירות להם לא
 הוכשרו לשחיטת קדשי קדשים:
 במאי קמיפלגי. מאי קמריב
 תי"ק בחד מהנד קראי דמייתי
 צפון מקי"ו דאתא רבי אליעזר
 למימר לא תרבייה מיניה דקרא
 לצפון איצטריך:

דניבעי פתח אהל מועד.
 כדאמרי' לקמן שאם אין שם
 פתח [כגון] קודם שיפתחו
 הדלתות וקודם שיעמידו הלויים
 את המשכן ולאחר שפירקוהו לא
 היה שוחט:

וחד להכשיר צדדין. כל רוחב
 העזרה דלא תימא כנגד הפתח
 דוקא להכי הדר כתב לפני ולא
 כתיב פתח וכל האויר בכלל לפני
 דלא כתיב כנגד:

וחד לפסול צידי צדדין. כגון
 לשכות ואפילו תוכן קדש
 פסולות לשחיטה כדלקמן דלא
 תימא מדפתח לאו דוקא לפני
 נמי לאו דוקא אלא שיחא אהל
 טטוי להכי הדר כתיב לפני
 למימרא דדוקא הוא ולא
 לשכות:

צפון לא איצטריך קרא. דמקי"ו
 קאתי:

וחד להכשיר צפון. דקי"ו מעוטי
 ממעיט ליה לאידך גיסא וקי"ו
 דרבנן לא דריש דאיכא למימר
 להאי קבע צפון ולהאי שאר
 רוחות דמאי קדושתיה דצפון
 מדרום אלא דקביעת מקום
 בעלמא הוא:

וצידי צדדין. לפסול לא איצטריך
 קרא אחרינא:
 לפני. כתיב בקרא קמא:

⁴⁰⁹ וסמך ידו על ראש קרבנו ושחטו פתח אהל מועד וזרקו בני אהרן הפהנים את הדם על המזבח סביב
⁴¹⁰ וסמך את ידו על ראש קרבנו ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו בני אהרן את דמו על המזבח סביב
⁴¹¹ וסמך את ידו על ראשו ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו בני אהרן את דמו על המזבח סביב
⁴¹² ושחט אתו על ירך המזבח צפנה לפני ה' וזרקו בני אהרן הפהנים את דמו על המזבח סביב

רש"י

בזמן שהוא פתוח. לשון פתח
אינו אלא החלל והפותח והנועל
קרוי דלת:

כְּדָרַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמוּאֵל,
דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמוּאֵל:
שְׁלָמַיִם שְׁשַׁחֲטוּן קוֹדֵם שִׁפְתָחוּ דְלַתוֹת הַהֵיכָל - פְּסוּלִין,
שְׁנַאָמַר: "וּשְׁחִטּוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד"⁴¹³ (ויקרא ג, ב),
בְּזִמְנָן שֶׁהוּא פְתוּחָה,
וְלֹא בְּזִמְנָן שֶׁהוּא נְעוּלָה.

אִיתְמַר נְמוֹ:

אָמַר מִדְּעוּקָבָא בְּרַחֲמָא אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינְיָא:
שְׁלָמַיִם שְׁשַׁחֲטוּן קוֹדֵם שִׁפְתָחוּ דְלַתוֹת הַהֵיכָל - פְּסוּלִין,
שְׁנַאָמַר: "וּשְׁחִטּוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד" (ויקרא ג, ב) - בְּזִמְנָן שֶׁפְתַח הַהֵיכָל פְתוּחָה וְלֹא בְּזִמְנָן שֶׁהוּא נְעוּלָה.

בְּמַעֲרַבָא מִתְנִי הַכִּי:

אָמַר רַב יַעֲקֹב בְּרַחֲמָא אָמַר רַב אֲשִׁי:
שְׁלָמַיִם שְׁשַׁחֲטוּן קוֹדֵם שִׁפְתָחוּ דְלַתוֹת הַהֵיכָל - פְּסוּלִים.
וּבְמִשְׁכַּן - קוֹדֵם שִׁיעֲמִידוּ לְיוֹם אֶת הַמִּשְׁכָּן,
וְלֹאֲחֵר שִׁיפְרְקוּ לְיוֹם אֶת הַמִּשְׁכָּן - פְּסוּלִים.

⁴¹³ וְסִמָּה יָדוּ עַל רֹאשׁ קָרְבָנוּ וּשְׁחִטּוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אֹהֶל הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּכִיב

20. נה, ב

רס"י

מוגף. סגור ולא נעול כמו הגפת דלתות (ערכין דף יא א):
וילון. פרוש כנגד הפתח מי הוי כנעול או לא:
הוא עצמו. וילון עצמו אינו חשוב אלא כפתח פתוח דלצניעותא בעלמא עביד:
גובהה. כגון תל או עץ מוטל כנגד הפתח מפסיק בין פתח לשחיטה [והפתח פתוח מאי]:

שני פשפשין היו בבית החליפות. (עודף) שהאולם עודף על רוחב ההיכל לצפון ולדרום ט"ו אמה לכל צד וארכו למזרח מן המערב אינו אלא י"א אמות ובכותל המערבי של אותו עודף היו חלונות לגנוז סכינין מבחוץ ולכן קרוי החצר כנגדו עד כותל מערבי של העזרה בית החליפות ובאותן שני כתלים היו שני פתחים קטנים והכי נמי תניא לה בתוספתא בהדיא ר' יוסי ברי יהודה אומר שני פשפשין היו בבית החליפות ופתוחין למערב וקסבר אולם נמי קרוי אהל מועד:

להכשיר את כל העזרה. את כל שאר העזרה שאינו בכלל לפני אהל מועד על ידי פתח ראשון והוא צידי צדדין כגון מכנגד (זויות) כותל האולם ולמערב בצפון ובדרום לבית החליפות ובית החליפות עצמו ואלו שני פשפשין מכשירין כל בית החליפות לארכו ולרחבו דקרינן מהשתא לפני ולקמן פריך הא איכא צדדין:

לאכילת קדשי קדשים. קס"ד השתא דלאכילה נמי בעיא פנים ולקמן אמרינן סמי מכאן אכילה:

ה"ג מאי לאו דאיכא קמיהו גובהה שמנה. שהיה כנגדן תל גבוה שמנה וש"מ גובהה לא פסיל:

לא דגביה אינהו שמנה. גובהן של פתחים ח' אמות:

פשפשין שאני. שהן פתחים קטנים ואין משמשין כניסה ויציאה אלא לאכשורי בשמא בעלמא:

והא איכא צדדין. היינו אויר שבין כותל אולם לכותל העזרה לדרום ולצפון דהו להו אחורי אותם פתחים ולא הו לפני: **דתתח להו בקרן זוית**. של אולם מקצת הפתח פונה לצפון ומקצתו למערב וכן בדרום:

אחורי בית הכפרת. אחת עשרה אמה היה אויר עד חומת העזרה למערב כזה:

מאי. במאי מתכשר לשחיטה דקאמר כל העזרה כשרה:

לול. כמין חלון פתוח מן התא שאחורי בית הכפרת לאויר העזרה:

והיינו דכתיב שנים לפר בר. (בספר עזרא) (ד"ה א כו) משתעי במספר השומרים שהעמידו במקדש לכל הפתחין וקאמר שני שומרים העמידו לבר והיינו לאותו לול:

כמאן דאמר כלפי לבר גרסינן. כלפי חוץ אחורי כל כותלי ההיכל וקדשי קדשים:

□

פשיטא מוגף - כנעול דמי וילון - מאי?

אמר רבי זירא: הוא עצמו, אין נעשה אלא כפתח פתוח.

גובהה - מאי?

תא שמע:

דתניא:

"דבי יוסי דבי יהודה אומר:

שני פשפשין היו בבית החליפות,

וגובהן שמנה,

כדי להכשיר את העזרה נולה לאכילת קדשי קדשים,

ולשחיטת קדשים קלים."

מאי לאו דאיכא קמיהו שמונה.

לא, דגבהו נינהו שמונה.

מיתבי:

"כל השערים שהיו שם, גובהן עשרים אמה, ורוחבן עשר אמה" (מדות ב, ג)!

פשפשין שאני.

והאיכא צדדין!

דמעיייל להו בקרן זוית.

אחורי בית הכפרת - מאי!

תא שמע:

דאמר רבי בר רב יהודה אמר רב:

לול קטן היה אחורי בית הכפרת גבוה שמונה אמות,

כדי להכשיר את העזרה לאכילת קדשי קדשים,

ולשחיטת קדשים קלים.

והיינו דכתיב: "שנים לפרבר"⁴¹⁴ (דברי הימים א כו, יח).

מאי "לפרבר"?

אמר רבה בר רב שילא:

כמאן דאמר כלפי בר.

21. נה, ב - נו, א

רס"י

אין חייבין משום טומאה. הנכנס טמא להר הבית אינו חייב אלא אם כן נכנס לתוך היקף חלל העזרה והוא היה אורך קפ"ז על רוחב קלי"ה כדתנן במסכת מדות (דף לה.): למעוטי הנכנס ללשכות הבנויות חוצה לו ופתוחות לתוכו שלא נתקדשו בקדושת עזרה בשירי מנחה ובשיר של פגעים ובאורים ותומים שמקדשים בהן את העזרה ובהליכה סביב כדאמרין בשבועות (דף יד.): ה"ג תני תנא קמיה דרב נחמן כל העזרה היתה אורך קפ"ז על רוחב קלי"ה אמר ליה הכי אמר לי אבא כו' :

ואוכלין שם קדשי קדשים. דהכי הוא דהוה קדושה בקדושת חצר אהל מועד לאכילת קדשי קדשים וטפי מהכי לא קדיש עזרה והוא חלל כל העזרה ובתוכו היכל ואולם ובית קדשי הקדשים והתא לאחורי בית הכפורת וי"א אמה אור מאחוריו: ושוחטין שם קדשים קלים גרסינן וחיבין עליו משום טומאה:

החלונות. עובי חלל החלונות שבחומות העזרה סביב מבפנים ועובי החומה בראשה למעלה: **תנינא.** דקדישי והיכי מצי למעוטינהו: ה"ג אלא למעוטי לשכות אי דבנויות בחול ופתוחות לקדש: שהכהנים נכנסין לשם ואוכלין שם קדשי קדשים ושירי מנחה תלמוד לומר בחצר אהל מועד כו'. ולי"ג ושוחטין שם קדשים קלים הכא וגם שאר לשון הכתוב בספרים שבוש הוא וכן הגהתי מספרו של רבינו:

הא אנו תנן תוכן קדש. וליחייב עליהו משום טומאה: **מדרבנן.** מצות חכמים היא שלא יכנסו להן בטומאה אבל כרת וקרנן ליכא:

והתניא מנין ללשכות כו'. ומדמריבין להו לענין אכילה ש"מ קדושתם הן מן התורה דאי מדרבנן וקרא אסמכתא הוא היאך הקילו חכמים לעקור דבר ולהכשיר מקום חול לאכילת קדשי קדשים: **חצרות הרבה.** במקום קדוש בחצר אהל מועד: **לאכילה שאני.** דרבי בה קרא חצרות הרבה:

ואין שוחטין שם קדשים קלים. דהא בעינן לפני אהל מועד למעוטי צדי צדדין: **לאו אמרת.** דקתני בה אין שוחטין אלמא לאו קדישי תני נמי אין חייבין משום טומאה: **מי לא עסקינן דאיכא שחיטה כנגד הפתח.** כשהיה פתחו מכוון כנגד פתחי בית החליפות:

אמר רבי יהודה אמר שמואל: אין חייבין משום טומאה אלא על אורך מאה ושמונים ושבע על רוחב מאה ושלושים וחמש.

נו, א

תני תנא, קמיה דרב נחמן:

כל העזרה היתה מאה ושמונים ושבע על רוחב מאה ושלושים וחמש.

אמר ליה:

הכי אמר לי אבא:

כגון זה, פהנים נכנסין לשם ואוכלין שם קדשי קדשים, ושוחטין שם קדשים קלים, וחיבין משום טומאה.

למעוטי מאי?

אילימא למעוטי חלונות דלתות ועובי החומה - תנינא: **"החלונות ועובי החומה כלפנים!"**

ואלא למעוטי לשכות.

ואי בנויות בחול, ופתוחות לקדש,

והתנן:

"תוכן קודש" (מעשר שני ג, ח)!

מדרבנן.

ודאורייתא לא?!

והתניא:

"לשכות בנויות בחול ופתוחות לקדש,

מנין שהפנים נכנסין לשם ואוכלים שם קדשי קדשים ושירי מנחה?

תלמוד לומר: "בחצר אהל מועד יאכלו"⁴¹⁵ (ויקרא ו, ט)

התורה ריבתה חצירות הרבה אצל אכילה אחת!"

אמר רבא:

לאכילה שאני.

אבל לענין טומאה לא?!

והתניא:

"לשכות הבנויות לחול ופתוחות לקדש,

כהנים נכנסין לשם ואוכלין שם קדשי קדשים,

ואין שוחטין שם קדשים קלים, וחיבין משום טומאה!"

לאו אמרת אין שוחטין?

תני נמי: אין חייבין.

בשלמא "אין שוחטין" - בעינא כנגד הפתח, וליכא.

אלא "אין חייבין" - אמאי?

ולישטעמיד "אין שוחטין" מי לא עסקינן דאיכא שחיטה כנגד הפתח!

דאי ליכא, למאי איצטריד!

אלא אף על גב דקא שחיט כנגד הפתח,

תני "אין שוחטין", משום דלא קדיש,

תני נמי: אין חייבין.

ולאכילה לא בעינן כנגד הפתח?!

⁴¹⁵ והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדש בחצר אהל מועד יאכלוהו

וְהִתְנִיף:

"רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:

שְׁנֵי פִשְׁפְּשִׁין הָיוּ בְּבֵית הַחֲלִיפוֹת,

גּוֹבְהֵן שְׁמוֹנָה,

בְּדִי לְהַנְשִׁיר אֶת הָעֶזְרָה לְאֲכִילַת קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים,

וְלִשְׁחִיטַת קֹדְשִׁים קְלִים!"

אָמַר רַבִּינָא:

סָמִי מִכָּאן אָכִילָה.

וְהִכְתִּיב **"בְּשִׁלוֹ אֶת הַבָּשָׂר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְשֵׁם תֹּאכְלוּ אוֹתוֹ"**⁴¹⁶ (ויקרא ח, לא)!

קֹדְשֵׁי שְׁעָה שְׁאִינִי.

כָּש"י

קֹדְשֵׁי שְׁעָה שְׁאִינִי. גזירת הכתוב
היתה במילואים אבל קדשי
דורות איתרבו כדאמר התורה
ריבתה חצרות הרבה:

⁴¹⁶ ויאמר מנשה אל אהרן ואל בניו בשלו את הבשר פתח אהל מועד ושם תאכלו אתו ואת הלחם אשר בסל המלואים כאשר צויתי לאמור אהרן ובניו יאכלוהו

22. נו, א-ב

רפ"י

ביום שאתה זובח אתה מקריב ביום שאי אתה זובח אי אתה מקריב. הכי גרסינן לה בכולה סוגיא כך מצאתי מוגה והכי פירושה ביום הקריבו את זבחו שתהא הקרבה וזביחה ביום אחד ולא מהניא ליה הלנה בראש המזבח לאכשורי לזריקה למחר:

לגופיה. ללמד זמן אכילת שלמים ביום זביחתו וממחרת: הי"ג אי"כ נימא קרא ביום זבחו יאכל הקריבו למה לי ש"מ ביום שאתה זובח אתה מקריב כו':

דלמא הכי קאמר רחמנא כו'. הי"ג אם כן נימא קרא וביום הקריבו יאכל למה לי ש"מ ביום שאתה זובח אתה מקריב כך הגהתי מספרו של רבי:

ודלמא הכי קאמר רחמנא כו'. דלא תלה רחמנא זמן אכילה בזביחה אלא בזריקה לאוכלו ביום זריקתו וממחרת:

המחשב לאור שלישי. בשחיטת שלמים על מנת לאכול מן הבשר לאור שלישי ליל שני לזביחה:

כשר. דלא הוי חוץ לזמנו:

דלא אינתיק ליה. מזמנו לגמרי ולהיות זמן שריפתו עכשיו עד צפרא כדנתי לקמן בשמעתין:

האוכל לאור שלישי. מבשר קרבן כשר:

פטור. מקרבן שגגת נותר: לא אינתיק לשריפה. הלכך לא נותר הוא:

מחשבין בדמן משתשקע החמה. אם שחט על מנת לזרוק דמן משתשקע החמה פיגול ובאכילת בשר ובהקטרת אימוריהם אם חישב בשחיטה על מנת לאכול מבשרן או להקטיר מאימוריהן משיעלה עמוד השחר פיגול דהיינו חוץ לזמן דידהו: הי"ג והנאכלין לשני ימים ולילה אחד מחשבין בדמן משתשקע החמה ובאימורין משיעלה עמוד השחר ובבשרן משתשקע החמה של שני ימים. והיינו לאור שלישי כ"י יוחנן לענין דם ואימורין קדשי קדשים וקדשים קלים שוין דדם ואימורין לעולם קדשי קדשים הם:

אמר רב יצחק בר אבודימי: מניין לדם שנתפסל בשקיעת החמה? שנאמר: **"ביום הקריבו את זבחו יאכל"**⁴¹⁷ (ויקרא ז, טז), ביום שאתה זובח - אתה מקריב, ביום שאי אתה זובח - אי אתה מקריב.

נב, האי מיבעי ליה לגופיה!

אם כן, נימא קרא: "ביום זבחו יאכל" - "הקריבו" למה לי?

שמע מינה: ביום שאתה זובח - אתה מקריב, ביום שאי אתה זובח - אי אתה מקריב.

ודלמא הכי קאמר רחמנא: אי קריב דם האידינא - ניתאכיל בשר האידינא ולמחר, אי קריב דם למחר - ניתאכיל בשר למחר, וליזמא אוחרא!

אם כן, נימא קרא: "ביום הקריבו יאכל" - "זבחו" למה לי?

שמע מינה: ביום שאתה זובח - אתה מקריבו, ביום שאי אתה זובח - אי אתה מקריבו.

איתמר:

המחשב לאור שלישי:

חזקה אמר: כשר.

רבי יוחנן אמר: פסול.

"חזקה אמר: כשר" - דהא לא אינתיק לשריפה.

"רבי יוחנן אמר: פסול" - דהא אידחי ליה מאכילה.

האוכל לאור שלישי:

חזקה אמר: פטור,

דלא אינתיק לשריפה.

רבי יוחנן אמר: חייב,

דהא אידחי ליה מאכילה.

תניא כוותיה דרבי יוחנן:

"קדשים הנאכלין ליום אחד:

מחשבין בדמן - משתשקע החמה,

ובבשרן ובאימוריהן - משיעלה עמוד השחר.

קדשים הנאכלין לשני ימים ולילה אחת:

מחשבין בדמן - משתשקע החמה,

ובאימוריהן - משיעלה עמוד השחר,

ובבשרן - משתשקע החמה של שני ימים."

⁴¹⁷ ואם נדר או נדבה זבח קריבו ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת והנותר ממנו יאכל

23. נו, ב

רש"י

לילה אחריהם. דכתיב בתורה (ויקרא ז) לא יניח ממנו עד בקר כל הלילה נאכל אף כאן בשלמים תהא לילה אחר יום המחרת: **עד יום.** גבי אכילה כתיב בקדושים תהיו ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום בעוד שהוא יום תאכלנו: **יכול ישרף מיד.** לאור שלישי הואיל ועבר זמן אכילתו: **מה להלן.** בנאכלין ליום אחד תיכף לאכילה שריפה דכתיב גבי מילואים ואם יותר מבשר המילואים וגוי' בצו את אהרן כתיב ובהאי קרא לא כתיב אכילה אלא שריפה ולהכי לא כתיב עד יום אלא ביום:

תנו רבנן:

"יכול יהו נאכלין לאור שלישי?"

ודין הוא: זבחים נאכלין ליום אחד וזבחים נאכלין לשני ימים,

מה זבחים הנאכלין ליום אחד - לילה אחריהן,

אף זבחים הנאכלין לשני ימים - לילה אחריהן!

תלמוד לומר: "והנותר עד יום"⁴¹⁸ (ויקרא יט, 1) - בעוד יום הוא נאכל,

ואינו נאכל לאור שלישי.

יכול ישרף מיד?

ודין הוא: זבחים נאכלין ליום אחד וזבחים נאכלין לשני ימים,

מה זבחים הנאכלין ליום אחד - תיכף לאכילה שריפה,

אף זבחים הנאכלין לשני ימים - תיכף לאכילה שריפה!

תלמוד לומר: "ביום השלישי באש ישרף"⁴¹⁹ (ויקרא ז, ז) -

ביום אתה שורפו, ואי אתה שורפו בלילה".

⁴¹⁸ ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום השלישי באש ישרף⁴¹⁹ והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף

24. נו, ב

רס"י

משנה

הבכור,
 והמעשר,
 והפסח - קדשים קלים.
 שחיתתו - בכל מקום בעזרה,
 ודמו - טעון מתנה אחת,
 ובלבד שיתן כנגד היסוד.
 שינה באכילתו,
 הבכור - נאכל לכהנים,
 והמעשר - לכל אדם,
 ונאכליו: בכל העיר,
 בכל מאכל,
 לשני ימים ולילה אחד.
 הפסח: אינו נאכל אלא בלילה,
 ואינו נאכל אלא עד חצות,
 ואינו נאכל אלא למנויו,
 ואינו נאכל אלא צלי.

גמרא

מאן תנא?

אמר רב חסדא:
 רבי יוסי הגלילי היא.

דתניא:

"רבי יוסי הגלילי אומר:

"חלב' לא נאמר אלא: "חלבם"⁴²⁰ (במדבר יח, יז),

דמו' לא נאמר אלא: "דמים",

לימד על: בכור,

ומעשר,

ופסח - שטעונין מתן דמים,

ואימורין - לגבי מזבח".

מתני'

והמעשר. מעשר בהמה:

מתנה אחת. דלא כתיב בהו סביב
 אלא ואת דמם תזרוק כתיב
 בבכור והנך נמי מהכא ילפינן
 כדאמרינן בגמ':

כנגד היסוד. במקום שיש יסוד
 תחתיו למעוטי מזרח ודרום:

שינה באכילתו. אע"פ שהשנה
 הכתוב את מתן דמם שינה
 באכילתו זה מזה:

הבכור נאכל לכהנים. כדכתיב
 ובשרם יהיה לך (במדבר יח):

והמעשר לכל אדם. שלא מצינו
 לו בתורה שיתן לכהן: ונאכלין
 בכל העיר בכל מאכל גרס ולא
 גרסי לכל אדם דהא קתני בכור
 לכהנים:

בכל העיר. כדכתיב והבאתם
 שמה עולותיכם וזבחיכם ואת
 מעשרותיכם (דברים יב) ותניא
 בספרי ר' עקיבא אומר בשתי
 מעשרות הכתוב מדבר אחד
 מעשר בהמה ואחד מעשר דגן
 וכתיב בההוא קרא ובכורות
 בקרכם וצאנכם ומדלא קבע בהו
 מחיצה שמע מינה בכל העיר
 נאכלין:

לשני ימים ולילה אחד. בבכור
 יליף לה בגמ' מעשר לא ידענא
 מהיכא:

אלא בלילה. כדכתיב בלילה הזה
 (שמות יב):

ואינו נאכל אלא עד חצות. בגמ'
 יליף לה:

למנויו. שנמנו בדמי לקיחתו
 כדכתיב לפי אכלו תכוסו (שם):

גמ'

מאן תנא. מעשר ופסח בזריקה
 מדמשוי מתן דמים בכור ומעשר
 ופסח דקתני שינה באכילתו
 מכלל דמתן דמים לא שינה
 ובבכור כתיב ואת דמם תזרוק
 (במדבר יח):

דמו לא נאמר. אך בכור שור וגוי
 אבל לרי' ישמעאל פסח בשפיכה
 דנפקא ליה מתן דמים לפסח
 מודם זבחיך ישפך (דברים יב):

25. נו, ב - נז, א

רפ"י

ועולה גופה מנלן. כדי נסבה דהא מק"ו ילפינן לעיל בפירקין (דף נב.) והאי קרא לדרשא אחרינא אוקימנא וקיצור דברים הוא דנקט לה מקרא דאי לאו ק"ו הוה ילפינן לה מינה:

אי מה כו' אף כאן. דבכור זריקה זריקה מעולה ילפינן מה להלן ד' מתנות שתיים שהן ארבע:

סביב בחטאת. במילואים ובעולה מסביב שמעינן ביה ד' מתנות שסובב בדמה רוחות המזבח:

אין מלמדין. ואע"ג דהכא לאו בבנין אב אנו באין ללמוד אשמעינן אביי דשני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין אפי' בג"ש אותו דבר שנכתב בשניהן:

"בנגד היסוד" - מנא לן?

אמר רבי אלעזר:

אתיא: 'זריקה' (במדבר יח, יז) 'זריקה'⁴²¹ (ויקרא א, ה) מעולה.

ועולה גופה מנלן? נז, א

דכתיב: "אל יסוד מזבח העולה"⁴²² (ויקרא ד, כה),

למד על עולת חובה שטעונה יסוד.

אי, מה להלן, שתי מתנות שהן ארבע, אף כאן, שתי מתנות שהן ארבע!

אמר אביי:

למה לי למכתב "סביב" בעולה (ויקרא א, ה) "סביב"⁴²³ (ויקרא ח, טו) בחטאת?

הווי שני כתובין הבאין כאחד,

וקל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין.

הניחא למאן דאמר: "אין מלמדין",

אלא למאן דאמר "מלמדין" - מאי איבא למימר?

הוי אשם⁴²⁴ (ויקרא ז, ב) שלשה ודאי אין מלמדין.

⁴²¹ ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן המהנים את הדם וזרקו את הדם על המזבח סביב אשר פתח אהל מועד

⁴²² ולקח מהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנת מזבח העלה ואת דמו ישפך אל יסוד מזבח העלה

⁴²³ ושחט ויקח משה את הדם ויתן על קרנות המזבח סביב באצבעו ויחטא את המזבח ואת הדם יצק אל יסוד המזבח ויקדשהו לכפר עליו

⁴²⁴ במקום אשר ישחטו את העלה ישחטו את האשם ואת דמו יזרק על המזבח סביב

26. נז, א-ב

רס"י

ועולה גופה מנלן. כדי נסבה דהא מקי"ו ילפינן לעיל בפירקין (דף נב.) והאי קרא לדרשא אחרינא אוקימנא וקיצור דברים הוא דנקט לה מקרא דאי לאו קי"ו הוה ילפינן לה מינה:

אי מה כו' אף כאן. דבכור זריקה זריקה מעולה ילפינן מה להלן ד' מתנות שתיים שהן ארבע:

סביב בחטאת. במילואים ובעולה מסביב שמעינן ביה ד' מתנות שסובב בדמה רוחות המזבח:

אין מלמדין. ואע"ג דהכא לאו בבנין אב אנו באין ללמוד אשמעינן אבוי דשני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין אפי' בג"ש אותו דבר שנכתב בשניהן: **ובשרם יהיה לך.** בבכור כתיב:

לחזה ושוק של שלמים. ולקמיה פריך לשל תודה אקשינן:

בכרם. תי"ח יושבין שורות ככרם כך מפורש בברכות ירושלמי:

שבא לבית המדרש תחלה. היא היתה תחילת ביאתו לפניהם ביבנה:

וחטאת ואשם מתנה לכהן. אבל שלמים לבעלים:

נדון דבר מדבר. כלומר שכמותו ודומה לו:

אין באין על חטא. כחטאת ואשם:

אינו בא בנדר ובנדבה. לאפוקי שלמים דבאין בנדר ובנדבה:

ונסתלק. נשתתק:

הקישו הכתוב. ואין משיבין על החיקש:

הוסיף לך הכתוב כו'. כלומר מודה אני לדברך שלחזה ושוק של תודה צריכין אנו להקישו דתפסת מועט תפסת מיהו מדהדר הכתוב בסיפיה דקרא לך יהיה דלא איצטריך דהא כתיב ברישיה יהיה לך הוסיף לו הכתוב הויה אחרת כמו זו הבאה לו בהיקש: ה"ג וכשנאמרו דברים לפני ר' ישמעאל אמר להם צאו ואמרו לו לר"ע טעית תודה מהיכן למדה משלמים ודבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש אין עליך כו'. טעיתה במה שחזרת בך מהיקש שלמים ואתה מקישו לתודה דלא למדו הכתוב אלא משלמים דאי מתודה חזה ושוק לא כתיב בה אלא מדאיתקש תודה לשלמים נפקא לן בה חזה ושוק בת"כ דתניא לפי שיצאה תודה לידון בדבר החדש שטעונה לחם יכול אין לך בה אלא חידושה ת"ל תורת זבח השלמים אם על תודה מה שלמים טעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק אף תודה כו':

ודבר הלמד בהיקש יחזור וילמד על הבכור בהיקש. ליאכל ליום ולילה:

אין עליך לדונו בלשון אחרון. להקישו לחזה ושוק של תודה:

אלא בלשון ראשון. לשל שלמים:

שלא מצינו. ללמדו בכל התורה כולה אלא מכאן:

"הבכור - נאכל לכהנים, והמעשר - לכל אדם, ונאכליו: בכל העיר, בכל מאכל, לשני ימים ולילה אחד."

תנו רבנן:

"מניין לבכור שנאכל לשני ימים ולילה?"

שנאמר: "ובשרם יהיה לך פחזה התנופה וכשוק הנמין" ⁴²⁵ (במדבר יח, יח),

הקישו הכתוב לחזה ושוק של שלמים,

מה שלמים נאכליו לשני ימים ולילה אחד,

אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד.

וזו שאלה נשאלה לפני חכמים בנרם ביבנה:

בכור לכמה נאכל?

נענה רבי טרפון ואמר:

לשני ימים ולילה אחד.

היה שם תלמיד אחד שבא לבית המדרש לפני חכמים תחלה, ורבי יוסי הגלילי שמו,

אמר לו: רבי, מניין לך?

אמר לו: בני, שלמים קדשים קלים, ובכור קדשים קלים,

מה שלמים נאכליו לשני ימים ולילה אחד, אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד.

אמר לו: רבי, בכור מתנה לכהן, וחטאת ואשם מתנה לכהן,

מה חטאת ואשם ליום ולילה, אף בכור ליום ולילה!

אמר לו: נדון דבר מתוך דבר,

ונלמד דבר מתוך דבר:

מה שלמים אין באין על חטא, אף בכור אינו בא על חטא,

מה שלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד, אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד.

אמר לו: רבי, נדון דבר מדבר, ילמד דבר מדבר:

חטאת ואשם מתנה לכהן, ובכור מתנה לכהן:

מה חטאת ואשם אין באין בנדר ונדבה, אף בכור אינו בנדר ונדבה.

מה חטאת ואשם נאכליו ליום אחד, אף בכור נאכל ליום אחד!

קפץ רבי עקיבא, ונסתלק רבי טרפון.

אמר לו: הרי הוא אומר: "ובשרם יהיה לך" (במדבר יח, יח),

הקישו הכתוב לחזה ושוק של שלמים,

מה שלמים נאכליו לשני ימים ולילה אחד, אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד.

אמר לו: היקשתי לחזה ושוק של שלמים,

ואני מקישו לחזה ושוק של תודה:

מה תודה נאכלת ליום ולילה, אף בכור נאכל ליום ולילה!

אמר לו: הרי הוא אומר: "ובשרם יהיה לך" (במדבר יח, יח),

שאין תלמוד לומר: "לך יהיה", ומה תלמוד לומר: "לך יהיה"?

הוסיף הכתוב הויה אחרת בבכור.

וכשנאמרו דברים לפני רבי ישמעאל,

אמר להן: צאו ואמרו לו לרבי עקיבא: טעיתה,

תודה מהיכן למדה? משלמים,

וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש!

הא אין עליך לידון בלשון אחרון, אלא בלשון ראשון."

ורבי ישמעאל, האי **"לך יהיה"** מאי עביד ליה!

לימד על בכור בעל מום שהוא מתנה לכהן, שלא מצינו בכל התורה.

ורבי עקיבא?

יליף ליה מ"בשרם",

⁴²⁵ ובשרם יהיה לך פחזה התנופה וכשוק הנמין לך יהיה

חד תם וחד בעל מום.

רס"י

דהנך בכורות. בכור שור בכור כשב בכור עז וכל לשון רבים דקרא עלייהו קאי לר' ישמעאל וה"נ אמרינן גבי ואת דמס ואת חלבם לר' ישמעאל בפרק ב"ש (לעיל לז):
במאי קמיפלגי. רבי ישמעאל ור"ע דע"כ אין היקש חוזר מלמד בהיקש ור"ע מ"ט גמיר לה:
הימנו ודבר אחר. אכילת חזה ושוק של תודה ליום ולילה הימנו ודבר אחר העמידה קצת המלמד כתב בה דכתיב בתודה יום ולילה וקצת היא למדה ממקום אחר מאי היא חזה ושוק דלא כתיב בה:
רבי ישמעאל סבר היקש הוא. נמצא מה שחזה ושוק נאכלין ליום ולילה מן ההיקש למד. ור"ע סבר הואיל ויום ולילה בתודה כתיב אע"ג דחזה ושוק למדה בהיקש לא הוא זמן אכילת חזה ושוק של תודה דבר הלמד בהיקש:

ורבי ישמעאל?

מ"בש"רם" דהנך בכורות קאמר.

במאי קמיפלגי?

מר סבר: הימנו ודבר אחר - הו"י היקש.

ומר סבר: לא הו"י היקש.

בשלמא למאן דאמר: "לא הו"י היקש",

היינו דכתיב: **"וְכֹהֵן יַעֲשֶׂה לְאֹהֶל מוֹעֵד"**⁴²⁶ (ויקרא טז, טז),

כְּשֶׁם שְׁמֹנֶה לְפָנָי וְלִפְנֵי אַחַת לְמַעְלָה וְשֶׁבַע לְמַטָּה מִדָּם הַפֶּה, כְּךָ מִזָּה בְּהִיכָל,

וְכִשֵּׁם שְׁלֹפְנָי וְלִפְנֵי אַחַת לְמַעְלָה וְשֶׁבַע לְמַטָּה מִדָּם הַשְּׁעִיר, כְּךָ מִזָּה בְּהִיכָל.

אֵלָּא לְמֵאן דְּאָמַר: "הו"י היקש" - מאי איכא למימר?

מקומות הוא דגמרי מהדרי.

ואיבעית אימא:

חוץ מפנים בחד זימנא גמיר.

נב,

בשלמא למאן דאמר: "לא הו"י היקש", -

היינו דכתיב: **"מִמוֹשְׁבֵיכֶם תְּבִיאוּ לָחֶם תְּנוּפֵה"**⁴²⁸ (ויקרא כג, יז),

"שְׂאִין תִּלְמוּד לּוֹמֵר: "תְּבִיאוּ"⁴²⁹ (ויקרא כג, טז),

מֵה תִּלְמוּד לּוֹמֵר "תְּבִיאוּ"?

כֹּל שְׂאֵתָה תְּבִיֵא מִמְּקוֹם⁴³⁰ אַחַר הָרִי הוּא בְּזָה,

מֵה לְהֵלֵן עֶשְׂרוֹן לַחֲלָה,

אֶף בָּאוּ עֶשְׂרוֹן לַחֲלָה.

אי: מה להלן, שני עשרונים, אף באו, שני עשרונים!

תלמוד לומר: "תהינה".

וְלִמְדוּ עֶשְׂרֵה לַחֲמֵץ,

עֶשְׂרֵה לְמֶצֶה - מִזֵּי?

תלמוד לומר: "על חלת לחם חמץ"⁴³¹ (ויקרא ז, ג),

נגד חמץ הבא מצה.

אֵלָּא לְמֵאן דְּאָמַר⁴³² הו"י היקש - מאי איכא למימר?

"תביאו" - יתירא היא.

כשם שמזה לפני ולפנים כו. ולפני ולפנים גופיה אחת למעלה ושבע למטה בפר ושעיר בהימנו ודבר אחר גמר דבפנים למעלה בפר לא כתיב ביה מניינא דכתיב (ויקרא טז) והזה באצבעו על פני הכפרת וקדמה ולפני הכפרת יזה שבע פעמים ושבע למטה הוא דכתיבא ביה ובשעיר חטאת למעלה הוא דכתיבא והזה אותו על הכפרת ולפני הכפרת אותו חזא משמע ולפני הכפרת לא כתיב שבע וגמירי בהיקשא מהדדי דכתיב ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר אלמא עבודת פר ושעיר בפנים בהימנו ודבר אחר ילפינן דמקצת עבודה כל אחד כתובה בו ומקצתה למד מחבירו והדר מיגמר היכל מפנים בהיקשא דכן יעשה לאוהל מועד אלמא הימנו ודבר אחר לא כהיקשא חשיב לה:

אלא למ"ד הו"י היקש. היכי הדר היכל וגמר מיניה בהיקשא:

מקומות הוא דגמירי מהדדי. ואין זה חוזר ומלמד בהיקש דבהיקש קמא בהמות איתקוש ובהיקשא בתרא מקומות איתקוש אבל גבי תודה ובכור חזה ושוק של תודה הוקשה לבכור והיא עצמה למידה משלמים בהיקש:

ה"ג ואיבעית אימא חוץ מפנים בחד זימנא גמיר. והכי איתא בסדר יומא בפרק הוציאו לו (דף נו). כלומר נהי נמי דהיקש מקומות כהיקש בהמות הואיל והיקש צורך פנים הוא אפי"ה לא דמי לההוא דלעיל דאילו היכל כולה מילתא בעי למילף מפנים ואידי דניתן היקש לירוש בדברים המפורשים בפנים כמו למטה בפר ולמעלה בשעיר נדרש ולמד בבת אחת ובא אף מה שלמד בפנים בהיקש עמו וגבי היקש דלעיל נמי אם כתוב בתודה והוקש בכור לתודה ללמוד לו חזה ושוק ולמדנה בהיקש אי הו"י הוקש בכור לתודה עצמה והיה למד ממנה תנופת חזה ושוק ואכילת יום ולילה דמתוך שיכולה ללמוד עליו זמן לאכילה שהוא כתוב בה מלמדת נמי עליו תנופת חזה ושוק אבל השתא לתודה עצמה לא הקישה הכתוב אלא לחזה ושוק שבתודה ובתודה עצמה לא למדתה אלא בהיקש:

היינו דכתיב ממושבתיכם וגו'. גבי שתי הלחם דעצרת כתיב והוצרכנו במסכת מנחות (דף עז): ללמוד מהם כמה עשרונות יש בלחמי תודה ובגופה נכתב "י חלות בכל מין אבל לא נתפרש מכמה היא החלה ומייתי לה לחלות חמץ שבתודה משתי הלחם שאף הן חמץ והכתוב הקיש כל הבאות של חמץ שיהיו שוות ומקרא יתירא דתביאו ילפי לה דלא איצטריך דכתיב והקרבתם מנחה חדשה ממושבתיכם תביאו לחם תנופה ולא איצטריך תביאו מה ת"ל תביאו כל חמץ שאתה מביא ממקום אחר יהא כזה עשרון לחלה כדכתיב שתיים שני עשרונים:

אי מה להלן. אלו שני עשרונים אף אלו כל "י חלות שבה שני עשרונים:

ת"ל תהינה. התם מפרש מאי למודה בפי התודה:

למדנו עשרה. עשרונות לחמץ דהא "י חלות למודות בה בג"ש מתרומת מעשר מה תרומת מעשר אחד מעשר אף תרומת תודה והקריב ממנו אחד מכל קרבן מכל מין תרומה לה' אחד מעשר הרי "י חלות ובהיקש תביאו למדנו שהחלה עשרון הרי למדנו "י עשרונות לחמץ הימנו ודבר אחר "י חלות למדנו בהן כבר ובהיקש הן למידות עשרון לחלה:

עשרה. עשרון לשלשת מינין שבמצה מינין:

ת"ל על חלת לחם חמץ. מנה הכתוב מינין שבמצה וכתב אחריהן על חלת לחם חמץ הרי היקש אלמא חמץ שלמדנו בו עשרה עשרונות בהימנו ודבר אחר חוזר ומלמד על המצה בהיקש עשרה עשרונות: תביאו רבויא הוא לרבות חמץ שבתודה שכל שתיים שבו יהו שתיים עשרונים והוי כמאן דכתיב בגופיה בלחמי תודה ולא משתי הלחם גמרי והיכי דמי דליהוי הימנו ודבר אחר כגון אי איתקוש חמץ תודה לשתי הלחם בקרא אחרינא דלא מפרש בה עשרון לחלה וילפינן תודה משתי הלחם בהיקש לעשרון לחלה ובדידה כתיבי עשר חלות:

⁴²⁶ וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל ומפשיעיהם לכל הטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם

⁴²⁷ תיקון גירסה על פי הגהות הבי"ח ושיטה מקובצת

⁴²⁸ ממושבתיכם תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרונים סלת תהינה חמץ תאפינה בכורים לה'

⁴²⁹ עד ממהרת השבת השביעת תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'

⁴³⁰ גירסת וילנא: (למקום)

⁴³¹ על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תודת שלמיו

⁴³² גירסת וילנא: (לא). תיקון גירסה על פי הגהות הבי"ח ושיטה מקובצת

27. נז, ב

רש"י

מאן תנא. דאינו נאכל אלא עד חצות:
עד שעת חפזון. שהם נחפזים ללכת והיינו לאור הבוקר כדכתיב (שמות יב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר: **יכול יהא נאכל כשאר כל הקדשים.** ביום זביחתו קודם שתחשך יתחיל לאוכלו אם ירצה ת"ל כו':
להרחיק את האדם. כדתנן בכולהו עד חצות:
א"כ מאי אלא. ליתני ונאכל עד חצות כדתנא בכולהו:
כי התם. דומיא דלילה ומנויין וצלי תנייה דהוה דאורייתא איבעית אימא לא גרסינן וה"ג א"כ מאי אלא כי התם מה התם דאורייתא כו':

"הפסח אינו נאכל אלא בלילה, ואינו נאכל אלא עד חצות".

מאן תנא?

אמר רב יוסף:
 רבי אלעזר בן עזריה היא.

דתנאי:

"רבי אלעזר בן עזריה אומר:

נאמר כאן: "בלילה הזה"⁴³³ (שמות יב, ח),

ונאמר להלן: "ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה"⁴³⁴ (שמות יב, ב),

מה להלן: עד חצות"⁴³⁵ (שמות יב, כט), אף כאן עד חצות.

אמר לו רבי עקיבא:

והלא כבר נאמר: "ואכלתם אותו בחפזון"⁴³⁶ (שמות יב, יא) - **עד שעת חפזון!**

אם כן, מה תלמוד לומר: **"בלילה הזה?"**

שכיכול יהא כל הקדשים הנאכלים ביום?

תלמוד לומר: **"בלילה"** - בלילה יהא נאכל, ואינו נאכל ביום".

אמר ליה אביי:

וממאי דרבי אלעזר בן עזריה, ודאורייתא?

דלמא דרבנן, להרחיק מן העבירה!

אם כן, מאי "אלא עד חצות"?

אלא - כי התם,

מה התם דאורייתא, אף כאן נמי דאורייתא.

הדרן עלך איזהו מקומן

⁴³³ ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרדכי'ם יאכלהו

⁴³⁴ ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והמיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה'

⁴³⁵ ויהי בחצי הלילה וה' הנה כל בכור בארץ מצרים מבכר פרעה הישב על כסאו עד בכור השבי אשר בבית הבור וכל בכור בהמה

⁴³⁶ וקמה תאכלו אותו מתניקים חגרים נעליכם ברגליכם ומקלקם בידכם ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא לה'